

Bożena Czapla
Beata Matyszewska
Ewa Ptasznik
Małgorzata Skoryna

Przykładowy program orientacji zawodowej dla klas I-III szkoły podstawowej z proponowanymi scenariuszami

Autorzy

Bożena Czapla
Beata Matyszewska
Ewa Ptasznik
Małgorzata Skoryna

Konsultanci

Tomasz Knopik
oraz
Ewa Stolarczyk

Redakcja merytoryczna

Anna Pregler

Redakcja językowa

Pracownia C&C

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2017

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 05

Zestaw przykładowych programów został opracowany w ramach projektu *Efektywne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych*, Oś priorytetowa II: *Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji*, Działanie 2.14. *Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie*, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie i rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Użycie Niekommercyjne 3.0 Polska (CC-BY-NC).

Projekt graficzny, korekta, DTP, druk

Pracownia C&C

www.ccp.com.pl

Spis treści

Wprowadzenie	5
I. Podstawy prawne	5
II. Założenia ogólne programu	6
III. Cel ogólny orientacji zawodowej	7
IV. Treści programowe oraz cele szczegółowe – osiągnięcia uczniów	7
V. Warunki i sposoby realizacji programu	8
VI. Weryfikacja efektów zajęć – zamiast oceniania	10
VII. Rekomendacje dotyczące obudowy dydaktycznej programu	10
VIII. Ewaluacja programu	10
IX. Słownik pojęć	11
Załącznik 1 – Rekomendowane zasoby do przykładowego programu orientacji zawodowej dla klas I-III szkoły podstawowej	12
Załącznik 2 – Słownik pojęć do przykładowych programów preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego	13
Załącznik 3 – Proponowane scenariusze zajęć z uczniami, spotkań z rodzicami oraz spotkań rady pedagogicznej do przykładowego programu orientacji zawodowej dla klas I-III szkoły podstawowej	25
Wstęp	27
Proponowane scenariusze zajęć z uczniami	29
Lubię to! Każdy ma swoje zainteresowania.	31
Gala talentów – jesteśmy mistrzami!	33
Fryderyk Chopin – jak rozwijają się zainteresowania?	35
Brawo ja! – prezentacja własnych talentów.	39
Sprawne ręce mogą więcej, czyli jak zrobić coś z niczego.	41
Słodka matematyka.	47
Kto buduje dom?	51
Zawód moich rodziców.	59
Miasteczko zawodów.	63
Trofea zawodowe – Poznajemy zawody ludzi, których spotkaliśmy w.	67
W centrum handlowym.	69
Halo! Usterka! Szukam pomocy.	71
Reporterskim okiem – wywiad z pracownikami szkoły.	73
W zwierzyńcu.	75
Moja mama wszystko potrafi.	77
Dzisiejszy Jaś – kim będzie jako Jan?	81
Zawody na celowniku.	85
Miłośnik to ja i ty.	87
Po co się uczyć?	91
Detektyw Głoska na tropie, czyli poszukuję, gdy nie wiem.	95
Jak zmieścić dzień w słoju?	99
Jutro pojedziemy daleko!	103

Proponowane scenariusze spotkań z rodzicami	107
Lato, lato, lato czeka!	109
Bądź menagerem talentu dziecka..	113
Zadanie – TAK, ale jak?	115
Proponowane scenariusze spotkań rady pedagogicznej.	117
Orientacja zawodowa dla mniej i bardziej zorientowanych..	119

PRZYKŁADOWY PROGRAM ORIENTACJI ZAWODOWEJ DLA KLAS I–III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Wprowadzenie

Przykładowy program orientacji zawodowej został opracowany w ramach współfinansowanego z EFS projektu „Efektywne doradztwo edukacyjno-zawodowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych” realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Zespół powołanych w projekcie ekspertów sformułował rekomendacje dotyczące kierunków zmian w systemie doradztwa edukacyjno-zawodowego w systemie oświaty, postulując m.in., aby doradztwo miało charakter systemowy, a więc było realizowane w formie preorientacji i orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego na wszystkich etapach edukacyjnych, a także we wszystkich typach szkół (od przedszkola do szkoły policealnej).

Uwzględniając m.in. tę rekomendację, zespoły autorów w konsultacji z ekspertami opracowały 8 przykładowych programów:

1. preorientacji zawodowej dla przedszkola
2. orientacji zawodowej dla klas I–III szkoły podstawowej
3. orientacji zawodowej dla klas IV–VI szkoły podstawowej
4. doradztwa zawodowego dla klas VII–VIII szkoły podstawowej
5. doradztwa zawodowego dla branżowych szkół
6. doradztwa zawodowego dla technikum
7. doradztwa zawodowego dla liceum
8. doradztwa zawodowego dla szkoły policealnej.

Programy te, poprzez systemowy dobór celów ogólnych i szczegółowych, zapewniają ciągłość koncepcji programowej na poszczególnych poziomach kształcenia. Niniejszy program stanowi element tego zestawu.

Program orientacji zawodowej dla klas I–III szkoły podstawowej zawiera:

- I. Podstawy prawne
- II. Założenia ogólne programu
- III. Cel ogólny orientacji zawodowej
- IV. Treści programowe oraz cele szczegółowe – osiągnięcia uczniów
- V. Warunki i sposoby realizacji programu
- VI. Weryfikacja efektów zajęć – zamiast oceniania
- VII. Rekomendacje dotyczące obudowy dydaktycznej programu
- VIII. Ewaluacja programu
- IX. Słownik pojęć

Program zawiera również przykładowe scenariusze: zajęć z uczniami, spotkań z rodzicami, spotkań rad pedagogicznych i innych działań związanych z doradztwem zawodowym¹.

I. Podstawy prawne

Prowadzenie działań związanych z orientacją zawodową w klasach I–III szkoły podstawowej reguluje m.in. ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, w której zapisano, że system oświaty zapewnia przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia, a także wymieniając zajęcia prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej jako jedno z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej szkoły. Szczegółowe regulacje wprowadza rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

¹ Scenariusze stanowią Załącznik 3 do programu.

II. Założenia ogólne programu

Program stanowi realizację jednolitej, uwzględniającej etapy rozwojowe uczestników oraz specyfikę typów szkół, systemowej koncepcji orientacji zawodowej rozumianej jako ogół działań o charakterze dydaktyczno-wychowawczym ukierunkowanych na kształtowanie u uczniów klas I–VI szkoły podstawowej pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji poprzez poznawanie i rozwijanie własnych zasobów oraz nabywanie wiedzy na temat zawodów i rynku pracy.

Program bazuje na kilku teoriach doradczych. Głównym kryterium doboru koncepcji była możliwość odniesienia procesu świadomego kształtowania własnej kariery do zmian rozwojowych, które warunkują realizację treści na danym etapie edukacyjnym. Najbardziej podstawowa teoria rozwoju psychospołecznego człowieka autorstwa E. Eriksona², prezentująca bieg życia człowieka jako sekwencję kolejnych konfliktów, stanowi ogólną ramę postrzegania fenomenu pracy na różnych etapach życia człowieka (od poczucia sprawczości przez pracowitość i kreatywność do rozczarowania vs. poczucia spełnienia). We wczesnym wieku szkolnym (I etap edukacyjny) dziecko musi zmierzyć się z konfliktem: pracowitość – poczucie niższości. Pozytywne rozwiązanie konfliktu związane jest z poczuciem bycia kompetentnym i umożliwia konstruktywne radzenie sobie z trudnościami. W przypadku negatywnego rozwiązania pojawia się utrata wiary we własne możliwości, spadek zaangażowania zadaniowego i zbyt duże podporządkowanie innym (zależność). Rolą nauczycieli i wychowawców, a także rodziców, jest zatem prowokowanie uczniów do działań, w których mogą poczuć się podmiotem i głównym wykonawcą działań. Jest to tym bardziej znaczące, że edukacja wczesnoszkolna to okres adaptacji podmiotu do sytuacji, w których coraz częściej jest oceniane i porównywane do innych.

I etap edukacyjny to według ujęcia D. Super'a i E. Ginzberga³ okres przejścia od orientacji na zabawę do orientacji na pracę, co wzmacniane jest poprzez odgrywanie różnorodnych ról zawodowych. Uczeń ćwiczy umiejętność planowania własnych działań i opracowuje na podstawie swoich doświadczeń strategię rozwiązywania pojawiających się trudności. Kompetencje te mają charakter transferowalny, a więc mogą być wykorzystywane zarówno w szkole, jak i poza nią, np. na rynku pracy. Orientacja na pracę, a więc inicjowanie i podtrzymywanie działań ukierunkowanych na rozwiązanie konkretnego problemu (nawet pomimo niepowodzeń) ma kluczowe znaczenie w procesie kształtowania się zaangażowania zadaniowego i uogólnionej postawy do pracy i edukacji.

Stąd tak istotne jest wspieranie uczniów w tym obszarze już na samym początku nauki w szkole podstawowej.

Efektywne działania na rzecz kształtowania orientacji zawodowej powinny również uwzględniać zróżnicowanie zdolności i zainteresowań uczniów tak, aby wzmocnić ich świadomość w zakresie posiadanych uzdolnień i pasji, a także zwiększyć motywację do działania. Warto w tym celu wykorzystać koncepcję inteligencji wielorakich H. Gardnera⁴ uwzględniającą indywidualne preferencje i predyspozycje uczniów w zakresie przetwarzania określonych typów problemów/zadań (np. matematycznych, językowych, przyrodniczych, ruchowych, społecznych/relacyjnych).

Szkoła jako przestrzeń wspierająca ucznia w kształtowaniu orientacji zawodowej to w nawiązaniu do teorii psychodynamicznej A. Roe⁵ instytucja minimalizująca jego frustracje i lęki. Warto zatem odejść (szczególnie podczas realizacji zajęć z zakresu orientacji zawodowej) od oceniania uczniów i stwarzania zbyt wielu sytuacji rywalizacji i wzajemnej konfrontacji między uczniami.

Zgodnie z modułową strukturą programu w każdej klasie są realizowane cele ze wszystkich czterech wskazanych obszarów: *Poznanie własnych zasobów; Świat zawodów i rynek pracy; Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie; Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych*. Treści są sukcesywnie pogłębiane/poszerzane w kolejnych latach kształcenia.

² Erikson E., *Dzieciństwo i społeczeństwo*, Rebis, Poznań 1997; *Tożsamość a cykl życia*, Rebis, Poznań 2004.

³ Porównaj: Paszkowska-Rogacz A., *Psychologiczne podstawy wyboru zawodu. Przegląd koncepcji teoretycznych*, KOWEŻiU, Warszawa 2003; Wojtasik B., *Podstawy poradnictwa kariery. Poradnik dla nauczycieli*, KOWEŻiU, Warszawa 2011.

⁴ Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Teoria w praktyce*, Media Rodzina, Poznań 2002.

⁵ Porównaj: Paszkowska-Rogacz A., *Psychologiczne podstawy wyboru zawodu. Przegląd koncepcji teoretycznych*, KOWEŻiU, Warszawa 2003; Wojtasik B., *Podstawy poradnictwa kariery. Poradnik dla nauczycieli*, KOWEŻiU, Warszawa 2011.

Przewidziane w programie działania związane z orientacją zawodową są powiązane z treściami kształcenia, co umożliwi uczniom dostrzeganie związków pomiędzy tym, czego się uczą, a swoją dalszą edukacją i przyszłą karierą zawodową. Ponadto podkreślono w niniejszym programie rolę kompetencji kluczowych przewidzianych do rozwijania w ramach podstawy programowej w kształtowaniu się orientacji zawodowej (postawy: kreatywności, przedsiębiorczości, innowacyjności i współpracy zespołowej). Oznacza to, że nauczyciel realizujący program orientacji zawodowej, jednocześnie podejmuje działania mające na celu wspólne (tj. angażujące rodziców, innych nauczycieli i pracowników szkoły, a także przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego) wypracowanie efektów kształcenia zapisanych w podstawie programowej.

III. Cel ogólny orientacji zawodowej

Celem orientacji zawodowej w klasach I–III szkoły podstawowej jest wstępne zapoznanie uczniów z różnorodnością zawodów na rynku pracy, rozwijanie pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji oraz stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zainteresowań oraz pasji.

IV. Treści programowe oraz cele szczegółowe – osiągnięcia uczniów

W programie uwzględniono cztery obszary celów szczegółowych – jednolitych z obszarami wszystkich programów zestawu – które wyznaczają treści programowe orientacji zawodowej:

- 1. Poznawanie własnych zasobów**, m.in.: zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
- 2. Świat zawodów i rynek pracy**, m.in.: poznawanie zawodów, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętność poruszania się po nim, poszukiwanie i utrzymanie pracy.
- 3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie**, m.in.: znajomość systemu edukacji i innych form uczenia się, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o formach i placówkach kształcenia, uczenie się przez całe życie.
- 4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych**, m.in.: planowanie ścieżki edukacyjnej i zawodowej z przygotowaniem do zdobywania doświadczenia zawodowego oraz refleksji nad nim, podejmowanie i zmiany decyzji dotyczących edukacji i pracy, korzystanie z całonajmiejscowego poradnictwa kariery.

Cele szczegółowe programu

W obszarach:

1. POZNANIE WŁASNYCH ZASOBÓW – uczeń:
  - 1.1 opisuje swoje zainteresowania i określa, w jaki sposób może je rozwijać;
  - 1.2 prezentuje swoje zainteresowania na forum;
  - 1.3 podaje przykłady różnorodnych zainteresowań ludzi;
  - 1.4 podaje przykłady swoich mocnych stron w różnych obszarach;
  - 1.5 podejmuje działania w sytuacjach zadaniowych i opisuje, co z nich wyniknęło dla niego i dla innych.
2. ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY – uczeń:
  - 2.1 odgrywa różne role zawodowe w zabawie;
  - 2.2 podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach;
  - 2.3 opisuje, czym jest praca i omawia jej znaczenie w życiu człowieka (na wybranych przykładach);
  - 2.4 omawia znaczenie zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonuje;

- 2.5 opisuje rolę zdolności i zainteresowań w wykonywaniu danego zawodu;
- 2.6 posługuje się przybarami, narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny.
- 3. RYNEK EDUKACYJNY I UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE – uczeń:
  - 3.1 uzasadnia potrzebę uczenia się i zdobywania nowych umiejętności;
  - 3.2 wskazuje treści, których lubi się uczyć;
  - 3.3 wymienia różne źródła wiedzy i podejmuje próby korzystania z nich.
- 4. PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU I PODEJMOWANIE DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH – uczeń:
  - 4.1 opowiada, kim chciałby zostać i co chciałby robić;
  - 4.2 planuje swoje działania (lub działania grupy), wskazując na podstawowe czynności/zadania niezbędne do realizacji celu;
  - 4.3 próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio z jego osobą.

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu są spójne z celami kształcenia ogólnego, uwzględniają najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego oraz zadania szkoły i cele edukacji wczesnoszkolnej.

Cel ogólny oraz cele szczegółowe programu orientacji zawodowej dla klas I–III są spójne z celami preorientacji zawodowej w przedszkolu, orientacji zawodowej w klasach IV–VI szkoły podstawowej oraz doradztwa zawodowego w klasach VII–VIII szkoły podstawowej i w szkołach ponadpodstawowych.

V. Warunki i sposoby realizacji programu

Określone w programie cele przewidziane są do realizacji:

- a. podczas zajęć edukacji wczesnoszkolnej (w ramach realizacji podstawy programowej);
- b. podczas:
  - zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu⁶;
  - wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami⁷ prowadzonych przez doradcę zawodowego, nauczycieli i wychowawców m.in. na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych;
- c. podczas innych działań związanych z doradztwem zawodowym realizowanych w szkole (np. Dzień Talentów, spotkania z pasjonatami i przedstawicielami różnych zawodów, wycieczki zawodoznawcze do przedsiębiorstw, instytucji publicznych).

Dlatego też działania związane z doradztwem zawodowym powinny być planowane na poziomie szkoły w ramach wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego (WSDZ) i realizowane przez całą kadrę pedagogiczną pod kierunkiem doradcy zawodowego lub osoby wyznaczonej przez dyrektora do realizacji zadań doradcy.

W realizację programu orientacji zawodowej powinno zostać włączone otoczenie społeczno-gospodarcze, w szczególności rodzice, przedstawiciele instytucji zajmujących się doradztwem zawodowym – zwłaszcza specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznych, centrów kształcenia praktycznego, a także ośrodki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, przedstawiciele zakładów pracy i pracodawców oraz innych instytucji edukacyjnych oraz instytucji działających na rynku pracy.

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591).

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591).

Efektywność realizacji wyznaczonych celów warunkowana jest pozyskaniem do współpracy rodziców uczniów klas I-III szkoły podstawowej. Wsparcie ze strony rodziców – poprzedzone zaznajomieniem ich z ideą i celami orientacji zawodowej – wzmacnia działania szkoły w tym obszarze, a przede wszystkim utrwala kształtowane postawy (w tym kreatywność, przedsiębiorczość i innowacyjność). Szczegółowe ramy tej współpracy opisane zostały w przykładowych scenariuszach spotkań z rodzicami załączonych do tego programu.

Orientacja zawodowa powinna być ukierunkowana na kształtowanie:

- a. proaktywnych postaw uczniów wobec pracy i edukacji ze zwróceniem uwagi na zasady etyki pracy jako fundamentu aktywności zawodowej;
- b. sprawczości uczniów, tj. przekonania, że są podmiotami własnych działań i są zdolni do wprowadzania zmian w swoim bliższym i dalszym otoczeniu.

W ten sposób program wpisuje się wprost w założenia podstawy programowej dla I etapu edukacyjnego, w tym kształtowanie odpowiedzialności za własne działania oraz postawy przedsiębiorczości, kreatywności i innowacyjności.

Działania realizowane w ramach orientacji zawodowej powinny wspierać eliminowanie stereotypów dotyczących ról społecznych i zawodowych.

Zajęcia w ramach orientacji zawodowej prowadzone są z wykorzystaniem metod aktywizujących⁸, dobieranych z uwzględnieniem m.in.: wieku uczestników zajęć oraz celów, jakie mają być osiągnięte. Metody aktywizujące sprzyjają rozbudzeniu wyobraźni uczących się, podwyższają poziom ich aktywności, samodzielnego myślenia i działania, przyczyniają się do zwiększenia motywacji do uczenia się. W trakcie zajęć uczeń planuje, podejmuje działania, decyduje, argumentuje itp. Proaktywna postawa uczniów wzmacniana jest poprzez: wycieczki tematyczne (w tym do zakładów pracy), projekty edukacyjne, wydarzenia (np. dzień talentów). Prowadzący podejmuje starania poprzez projektowanie odpowiednich sytuacji dydaktycznych służących wzmacnianiu postawy samodzielności i odpowiedzialności uczniów. W ten sposób poprzez realizację długofalowego procesu możliwe będzie osiągnięcie finalnego efektu doradztwa zawodowego w systemie oświaty, tj. przygotowanie uczniów do świadomego podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Celem usprawnienia szczególnie takich kompetencji, jak umiejętność planowania i oceny własnych działań oraz współpraca z innymi warto wykorzystać metodę projektu, rozumianą jako metodę aktywizującą polegającą na poznawaniu przez uczniów wybranego zagadnienia w ramach pracy zespołowej, zazwyczaj w sposób interdyscyplinarny (uwzględniający wiele dziedzin wiedzy). Rola nauczyciela podczas realizacji projektu jest znacznie ograniczona. To uczniowie formułują temat, interesujące ich pytania, metody poszukiwania odpowiedzi i sposoby ich prezentacji i oceny. Z tego powodu projekt uważa się za metodę rozwijającą oprócz ciekawości poznawczej również umiejętności organizacji własnych działań.

Zazwyczaj wyodrębnia się następujące elementy składowe projektu:

- a. tytuł lub temat projektu,
- b. pytania, na które projekt ma odpowiedzieć, ewentualnie cel projektu,
- c. termin realizacji,
- d. sposoby realizacji – metody, techniki, środki,
- e. harmonogram prac,

⁸ Krzyżewska J., *Aktywizujące metody i techniki w edukacji*, Wydawnictwo Agencja Usługowa „Omega”, Suwałki 1998; Rau K., Ziętkiewicz E., *Jak aktywizować uczniów*, Oficyna Wydawnicza, Poznań 2000; Brudnik E., Moszyńska A., Owczarska B., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Wydawnictwo JEDNOŚĆ, Kielce 2011.

- f. sposoby prezentacji wyników,
- g. sposoby oceny.

Scenariusze dołączone do programu zawierają przykłady takich projektów możliwych do realizacji w kontekście kształtowania orientacji zawodowej.

VI. Weryfikacja efektów zajęć – zamiast oceniania

Założone cele programu podlegają weryfikacji, a więc ocenie, w jakim stopniu zostały one zrealizowane dzięki podjętym działaniom. Może się to odbywać poprzez:

- pytania ewaluacyjne do uczestników zajęć (odnoszące się zarówno do oceny przydatności samych sytuacji dydaktycznych, ale również umożliwiające ocenę przyswojenia poruszanych treści oraz ich przydatności);
- autorefleksję i samoocenę uczestników (swobodne wypowiedzi na zakończenie zajęć);
- portfolio zawierające wymierne efekty pracy uczestników zajęć (w tym teczka sukcesów gromadząca wybrane przez ucznia prace – autoewaluacja);
- skale obserwacyjne dla prowadzących zajęcia uwzględniające wybrane czynniki, np.: motywację do pracy, zaangażowanie w pracę zespołową, kreatywność. Skale obserwacyjne mają jedynie wspomagać proces weryfikacji efektów zajęć, a nie go zastępować;
- zbieranie opinii i informacji zwrotnych od rodziców.

Należy zadbać o właściwą atmosferę i warunki sprzyjające otwartemu dzieleniu się przez uczniów wrażeniami i refleksjami na zakończenie zajęć. Warto w tym celu umieścić w sali np. „Skarbiec myśli”, do którego uczniowie mogą wrzucić pytania i przemyślenia, o których nie chcieli mówić na forum lub zabrakło na nie czasu.

VII. Rekomendacje dotyczące obudowy dydaktycznej programu

Na potrzeby realizacji programu rekomendujemy korzystanie z zasobów dydaktycznych gromadzonych i aktualizowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie na stronie www.doradztwo.ore.edu.pl oraz publikacji dostępnych na stronie www.euroguidance.pl. Polecamy także wybrane zasoby wyszczególnione w Załączniku 1.

VIII. Ewaluacja programu

Rekomendujemy prowadzenie wewnętrznej ewaluacji programu, która będzie planowana i realizowana w ramach Wewnętrznego Systemu Doradztwa Zawodowego. Efektem ewaluacji powinno być doskonalenie programu służące dostosowaniu go do potrzeb i możliwości uczniów, potrzeb szkoły czy lokalnego rynku pracy. Ewaluacja prowadzona jest w sposób ciągły poprzez:

- okresowe spotkania osób realizujących działania związane z doradztwem zawodowym w szkole, w tym orientacji zawodowej, poświęcone m.in. omawianiu skuteczność podejmowanych działań;
- okresową ocenę stopnia realizacji celów szczegółowych zawartych w programie orientacji zawodowej przez wychowawcę.

Proponujemy zastosowanie do ewaluacji technik: metaplan, analiza dokumentacji (dzienniki – tematy zajęć), analiza wytworów uczniów, analiza wyników obserwacji podłużnej.

IX. Słownik pojęć

Dla użytkowników programu opracowany został słownik pojęć precyzujący słownictwo używane w programach i scenariuszach zajęć.

Może on być także pomocny podczas tworzenia szkolnych planów działań związanych z doradztwem zawodowym, realizacji zajęć itp.

Słownik stanowi Załącznik 2 do zestawu programów.

ZAŁĄCZNIK 1

REKOMENDOWANE ZASOBY DO PRZYKŁADOWEGO PROGRAMU ORIENTACJI ZAWODOWEJ DLA KLAS I–III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Nazwa zasobu	Opis
<i>TalentGame – metodyka i narzędzia badania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów</i>	Narzędzia diagnostyczno-edukacyjne w formie gry komputerowej wspomagają uczniów w różnych kategoriach wiekowych (7+, 12+, 16+) w poszukiwaniu i rozwijaniu talentów oraz w podejmowaniu kluczowych wyborów życiowych.
<i>Poznajemy zawody naszych rodziców</i>	Konspekt zajęć świetlicowych. Źródło dostępu: http://www.sp14-bialystok.pl/pracownicy/publikacje/scenariusze-zajec-nauczycieli-wychowawcow-%C5%9Bwietlicy/poznajemy-zawody-naszyc-rodzicow.html
Bartosz B., <i>Poradnik metodyczny dla nauczycieli, pedagogów i doradców zawodowych</i>	http://static.scholaris.pl/main-file/105/017/rozpoznanie_predyspozycji_66991.pdf
Forma B, Przepióra A., <i>Poznajemy zawody – komplet 3 książek z pomocami dydaktycznymi: Bliżej Przedszkola –2016; http://blizejprzedszkola.pl/wydawnictwo/?238,poznajemy-zawody-komplet-3-ksiazek-z-pomocami-dydaktycznymi</i>	Graficzny obraz zawodów z możliwością wykorzystania multimediiów, kserowania i kolorowania na foliogramach.
Maćkowiak A., <i>Kim zostanę, gdy dorosnę? Piosenki o zawodach (z 2 płytami CD): Harmonia 2016</i>	Piosenki o zawodach z tekstami i ilustracjami.
Kamińska D., <i>Jak bawić się i uczyć z pasją? Bliżej Przedszkola, 2017</i>	Zastosowanie narzędzi myślowych TOC w pracy z dziećmi – miniporadnik jak wychować dziecko Twórcze Optymistyczne i Ciekawe świata.
matematycznawyspa.pl.	Matematyczna wyspa to strona internetowa, na której znajdziecie podzielone na kategorie kursy matematyczne, językowe, muzyczne, polonistyczne czy informatyczne przeznaczone przede wszystkim dla klas pierwszych.
malyskonsument.com.pl	Mały Konsument to strona dla wszystkich dzieci, które chciałyby się dowiedzieć, jak dbać o własne pieniądze. Proponowane materiały kształtują analizę decyzyjną (nie tylko w obszarze finansowym).
www.cha-ching.pl	Propozycja dla tych, którzy chcą nauczyć się zarządzać swoim budżetem.
pkobp.pl/sko/lokatka	Dziecięcy przewodnik po świecie pieniędzy i rynku pracy. Zaprezentowane historie pomogą zrozumieć, na czym polega oszczędzanie oraz skąd biorą się pieniądze.

ZAŁĄCZNIK 2

SŁOWNIK POJĘĆ DO PRZYKŁADOWYCH PROGRAMÓW PREORIENTACJI I ORIENTACJI ZAWODOWEJ ORAZ DORADZTWA ZAWODOWEGO

OBSZAR: POZNAWANIE WŁASNYCH ZASOBÓW

motywacja	stan gotowości podmiotu do podejmowania określonych działań (np. motywacja do pracy, nauki, sportu), stopień zaangażowania w wykonywanie danych czynności. Dzięki wysokiej motywacji możliwe jest kontynuowanie działań pomimo napotykaných trudności, stąd procesy motywacyjne odpowiedzialne są w dużej mierze za realizację postawionych przez podmiot celów.
osobowość	zespół względnie stałych cech psychicznych podmiotu zapewniający mu poczucie tożsamości, tj. integrujący myśli, emocje i uczucia oraz zachowania. Rolą osobowości jest zatem regulowanie relacji między poszczególnymi zjawiskami psychicznymi w taki sposób, aby zapewnić podmiotowi optymalną równowagę życiową. Zazwyczaj wyróżnia się dwa komponenty osobowości: a. temperament – odnoszący się do formalnej struktury zachowania (np. w jaki sposób zazwyczaj reagujemy na bodźce o niskim/wysokim nasileniu? – bez względu na ich treść), o charakterze biologicznym, trudno podlegający modyfikacjom; b. charakter – odnoszący się do treści zachowania (np. pomocny, otwarty na zmiany), modelowany pod wpływem oddziaływań społecznych, podlegający procesom wychowawczym. Osobowość pełni ważną rolę w procesie adaptacji podmiotu do miejsca pracy. Niski stopień dostosowania miejsca pracy do cech osobowości negatywnie oddziałuje zarówno na samą postawę podmiotu do pracy, satysfakcję zawodową, jak i osobowość (brak równowagi).
poczucie własnej wartości	postawa względem własnej osoby, stosunek do samego siebie, emocjonalny wymiar obrazu siebie. Poczucie własnej wartości wyraża ocenę podmiotu ukierunkowaną na to, co wie i myśli o sobie (samowiedza). <i>Źródło: Domagała-Zyśk E., Knopik T., Oszwa U., Diagnostyka funkcjonalna rozwoju społeczno-emocjonalnego uczniów w wieku 9–13 lat, ORE, Warszawa 2017.</i>
predyspozycje zawodowe	wrodzone skłonności do efektywnego wykonywania danych czynności (związanych z konkretnym zawodem). Predyspozycje mogą mieć charakter poznawczy (np. wysoka inteligencja), osobowościowy (np. bycie reaktywnym – cecha temperamentu) lub sprawnościowy (np. motoryka). Predyspozycje zawodowe to zatem takie właściwości podmiotu, które ułatwiają mu radzenie sobie z zadaniami charakterystycznymi dla danej profesji.

samoocena	<p>uogólniona, względnie trwała postawa podmiotu względem siebie, mająca istotne znaczenia dla jego samopoczucia (emocje) i zakresu podejmowanych działań (motywacja). Samoocenę opisuje się zazwyczaj w trzech wymiarach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poziomu, czyli niska – wysoka, • stałości/trwałości, czyli niestabilna – stabilna, • adekwatności, czyli zaniżona – adekwatna – zawyżona. <p>Źródło: Dzwonkowska I., Lachowicz-Tabaczek K., Łaguna M., <i>Samoocena i jej pomiar. Polska adaptacja skali SES M. Rozenberga</i>, Pracownia Testów Psychologicznych, Warszawa 2008.</p>
talent	<p>synonim „uzdolnienia”; <i>względnie stałe warunki wewnętrzne człowieka determinujące efektywność wykonywania czynności w specyficznej sferze jego działalności</i>. Talent ma charakter kierunkowy, związany jest z konkretną dziedziną, np. plastyczny, muzyczny, sportowy. Wyrazem posiadania talentu przez ucznia są jego osiągnięcia, stąd zazwyczaj używa się pojęcia „talent” w przypadku już aktualizowanego (rozwijanego), a nie jedynie możliwego do wykorzystania potencjału podmiotu. Talent zatem to przejawiane w zachowaniu (w postaci osiągnięć w danej dziedzinie/przedmiocie) uzdolnienie.</p> <p>Na przykład osoba utalentowana muzycznie jest w stanie zademonstrować posiadane uzdolnienia poprzez udział w koncercie, konkursie, recitalu.</p>
uzdolnienia	<p><i>względnie stałe warunki wewnętrzne człowieka determinujące efektywność wykonywania czynności w specyficznej sferze jego działalności</i>. Uzdolnienia mają zatem charakter kierunkowy, związane są z konkretną dziedziną, np. plastyczne, muzyczne, sportowe, motoryczne. Synonim „talentu”, przy czym zazwyczaj „talent” używany jest w przypadku uzdolnień przejawianych w postaci osiągnięć (a nie tylko potencjalnych, ukrytych możliwości podmiotu).</p> <p>Można zatem powiedzieć o uczniu, że jest uzdolniony muzycznie, pomimo że do tej pory nie osiągnął ponadprzeciętnych wyników, ale może to uczynić w przyszłości.</p> <p>Źródło: Strelau J., <i>Inteligencja człowieka</i>, Wyd. Żak, Warszawa 1997.</p>
wartości	<p>względnie trwałe przekonania podmiotu na temat preferowanych sposobów postępowania uporządkowane w hierarchię według stopnia ich ważności. Wartości często ujmowane są jako cele do realizacji przez podmiot (np. dążenie do prawdy lub autonomii), stąd traktuje się je jako element systemu motywacyjnego człowieka.</p> <p>Źródło: Knopik T. (red.), <i>Kotwice kariery</i>, Wyd. Lechaa, Lublin 2015.</p>

zainteresowania	<p><i>zjawisko polegające na stałym i częstym ukierunkowaniu uwagi (mimowolnej i świadomej) jednostki na określone kategorie obiektów, czynności, stanów lub sytuacji. Zainteresowanie związane jest ze skłonnością (postawą) do pogłębionego poznawania danego obiektu (dziedziny), jako postawa uwzględnia zarówno wymiar: wiedzy, emocji (obiekt zainteresowania wzbudza pozytywny afekt), jak i zachowania (aktywności związane z zainteresowaniami). Wymiary zainteresowań:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • treść, • zakres (szeroki – wąski w obszarze konkretnej dziedziny lub też jednostronny – wielostronny, tj. jedna dziedzina – wiele dziedzin), • siła, • trwałość. <p>Źródło: Gąsiorowska A., Bajcar B., Kwestionariusz Zainteresowań Zawodowych – nowe narzędzie dla doradcy zawodowego. W: <i>Testy w poradnictwie zawodowym. Zeszyty Informacyjno-Metodyczne Doradcy Zawodowego – zeszyt nr 37</i>, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.</p>
zasoby	<p>potencjał jednostki (tj. wiedza, umiejętności, postawy, stan zdrowia, osobowość), który może być wykorzystywany przez nią do zaspokojenia potrzeb i realizacji celów. W psychologii zasoby ujmowane są często jako środki będące w dyspozycji podmiotu, które możliwe są do zastosowania przez niego celem rozwiązania problemu. Zasoby mogą być wewnętrzne (należące do jednostki) lub zewnętrzne (związane ze wsparciem otoczenia, np. postawą rodziców, rówieśników). Ekwiwalenty: zasoby = potencjał = wyposażenie podmiotu.</p>
zdolności	<p>ogólne zasoby poznawcze jednostki, które decydują o efektywności podejmowanych przez nią działań. Najczęściej utożsamia się zdolności z inteligencją i podstawowymi procesami poznawczymi, tj. percepcją, uwagą, pamięcią, myśleniem i wyobraźnią. Osoba zdolna to zatem osoba szybko przetwarzająca informację, szybko ucząca się, skutecznie rozwiązująca problemy, sprawnie analizująca dostępne dane.</p> <p>Źródło: Limont W., <i>Uczeń zdolny. Jak go rozpoznać i jak z nim pracować?</i> GWP, Sopot 2011.</p>
zdrowie	<p>stan pełnej fizycznej, duchowej i społecznej pomyślności, stan dobrego samopoczucia – dobrostan, a nie tylko brak choroby, defektów fizycznych czy niedomagań (definicja przyjęta przez WHO – Światową Organizację Zdrowia). Dobrostan wyraża się w poznawczej i emocjonalnej ocenie własnego życia jako satysfakcjonującego i wartościowego, w wyniku zaspokojenia istotnych potrzeb, i umożliwia samorozwój w różnych obszarach życia, w tym w pracy zawodowej.</p> <p>Źródło: Woynarowska B., <i>Edukacja zdrowotna. Podręcznik akademicki</i>, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.</p>

OBSZAR: ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY

certyfikowanie	<p>proces, w wyniku którego osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, po uzyskaniu pozytywnego wyniku walidacji, otrzymuje od uprawnionego podmiotu certyfikującego dokument potwierdzający nadanie określonej kwalifikacji.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
klasyfikacja zawodów i specjalności	<p>usystematyzowany zbiór zawodów i specjalności występujących na rynku pracy.</p> <p>Stanowi „spis z natury” zawodów zidentyfikowanych na rynku pracy. Klasyfikacja opracowana została na podstawie Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-08.</p> <p>Źródło: http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci [dostęp: 12.06.2016].</p>
kwalifikacja	<p>zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
Polska Rama Kwalifikacji	<p>opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom europejskich ram kwalifikacji, o których mowa w załączniku II do zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Dz.Urz. UE C 111 z 06.05.2008, s 1), sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach, ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
rynek pracy	<p>ogół form i procesów zatrudniania pracowników przez pracodawców, a także ogół instytucji, uwarunkowań oraz czynników negocjacji warunków zatrudnienia, pracy i płac; ekonomiczny, społeczny i polityczny obszar, na którym rozgrywają się wszelkie procesy z zakresu szeroko rozumianego zatrudnienia i bezrobocia.</p> <p>Źródło: <i>Encyklopedia PWN</i>, https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/rynek-pracy [dostęp: 20.09.2017].</p>
Sektorowa Rama Kwalifikacji	<p>opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>

specjalność	<p>jest wynikiem podziału pracy w ramach zawodu, zawiera część czynności o podobnym charakterze (związanych z wykonywaną funkcją lub przedmiotem pracy), wymagających pogłębionej lub dodatkowej wiedzy i umiejętności, zdobytych w wyniku dodatkowego szkolenia lub praktyki.</p> <p>Źródło: Strojna E., Żywiec-Dąbrowska E., <i>Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy</i>, MPiPS, Warszawa 2014.</p>
standard kompetencji zawodowych	<p>norma opisująca kompetencje zawodowe konieczne do wykonywania zadań zawodowych wchodzących w skład zawodu, akceptowana przez przedstawicieli organizacji zawodowych i branżowych, pracodawców, pracobiorców i innych kluczowych partnerów społecznych.</p> <p>Źródło: www.kwalifikacje.praca.gov.pl [dostęp: 12.06.2016].</p>
walidacja	<p>sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
zawód	<p>zbiór zadań (zespół czynności) wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych stale lub z niewielkimi zmianami przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kompetencji (wiedzy i umiejętności), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło dochodów.</p> <p>Źródło: Strojna E., Żywiec-Dąbrowska E., <i>Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy</i>, MPiPS, Warszawa 2014.</p>
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji	<p>rejestr publiczny w rozumieniu art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. 2014 poz. 1114), prowadzony w systemie teleinformatycznym, ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
Zintegrowany System Kwalifikacji	<p>wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji, a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>

OBSZAR: RYNEK EDUKACYJNY I UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

edukacja	<p>ogół procesów wychowawczo-dydaktycznych przebiegających w społeczeństwie, łącznie z procesami samoedukacyjnymi, tj. obejmującymi samowychowanie i samouctwo.</p> <p>Źródło: Nowacki T.W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., <i>Nowy słownik pedagogiki pracy</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2000.</p>
edukacja formalna	<p>kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego, w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych i kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (tzn. efektów kształcenia, poświadczonych dyplomem, świadectwem, certyfikatem lub innym dokumentem wydanym przez uprawnioną instytucję potwierdzającym uzyskanie zakładanych efektów kształcenia) albo kwalifikacji w zawodzie (tzn. wyodrębnionego w danym zawodzie zestawu oczekiwanych efektów kształcenia, których osiągnięcie potwierdza świadectwo wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w zakresie jednej kwalifikacji).</p> <p>Źródła: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64., <i>Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty</i> (Dz.U. 1991 Nr 95 poz. 425) oraz Dz.U. 2016 poz. 1943, <i>Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym</i> (Dz.U. 2016 poz. 1842, 1933, 2169, 2260, z 2017 poz. 60, 777, 858, 859, 1321, 1428, 1530).</p>
edukacja permanentna	<p>ogół procesów oświatowych i wychowawczych realizowanych w różnych okresach życia ludzkiego prowadzonych w różnych formach organizacyjno-programowych i sytuacjach międzyludzkich. W jej obszarze wyróżnia się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) edukację wyjściową, realizowaną w okresie wychowania w pierwszych latach życia przy udziale domu rodzinnego, środowiska rówieśniczego i zamieszkania; 2) edukację szkolną, realizowaną wstępnie przez przedszkole, a następnie przez różne typy szkół – podstawowe, ponadpodstawowe, wyższe; 3) edukację ustawiczną. <p>Źródło: Nowacki T.W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., <i>Nowy słownik pedagogiki pracy</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2000.</p>
edukacja pozaformalna	<p>kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych nabytych w systemie edukacji formalnej.</p>

efekty uczenia się	<p>wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się.</p> <p>Na efekty uczenia się składa się to, co człowiek wie i rozumie, co potrafi wykonać, a także to, do jakich zobowiązań jest przygotowany. Poszczególne efekty uczenia się mogą mieć charakter specyficzny dla danej kwalifikacji lub uniwersalny; mogą np. odnosić się do tzw. kompetencji kluczowych lub ogólnozawodowych.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
kompetencje	<p>zdolność podejmowania określonych działań i wykonywania zadań z wykorzystaniem efektów uczenia się i własnych doświadczeń. Dlatego kompetencji nie można utożsamiać z efektami uczenia się. Termin kompetencje – w zależności od kontekstu – może oznaczać m.in.: zakres działania, zakres uprawnień do podejmowania decyzji, merytoryczne przygotowanie do wykonania określonego zadania.</p> <p>Źródło: <i>Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji</i>, IBE, Warszawa, 2016.</p>
kompetencje kluczowe	<p>na szczeblu Unii Europejskiej określono osiem kompetencji kluczowych, które stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw uważanych za niezbędne dla potrzeb samorealizacji i rozwoju osobistego, aktywnego obywatelstwa, integracji społecznej oraz zatrudnienia. Należą do nich:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) porozumiewanie się w języku ojczystym; 2) porozumiewanie się w językach obcych; 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne; 4) kompetencje informatyczne; 5) umiejętność uczenia się; 6) kompetencje społeczne i obywatelskie; 7) inicjatywność i przedsiębiorczość; 8) świadomość i ekspresja kulturalna. <p>Źródło: <i>Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie</i>, Dz.U. L 394, 30.12.2006.</p>

<p>kompetencje personalne i społeczne</p>	<p>trzydzieści kompetencji wspólnych dla wszystkich zawodów szkolnictwa zawodowego, które uczący się nabywa w procesie kształcenia zawodowego, opisanych zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji, w języku efektów kształcenia – uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przestrzega zasad kultury i etyki; 2) jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań; 3) potrafi planować działania i zarządzać czasem 4) przewiduje skutki podejmowanych działań; 5) ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania 6) jest otwarty na zmiany; 7) stosuje techniki radzenia sobie ze stresem; 8) aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe; 9) przestrzega tajemnicy zawodowej; 10) negocjuje warunki porozumień 11) jest komunikatywny 12) stosuje metody i techniki rozwiązywania problemów 13) współpracuje w zespole. <p>Źródło: Opracowano z wykorzystaniem zapisów <i>Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach</i> (Dz.U. 2017 poz. 860).</p>
<p>osiągnięcie</p>	<p>wyodrębniony zbiór efektów uczenia się, których uzyskanie zostało potwierdzone w walidacji, stanowiący część wymagań dla danej kwalifikacji rynkowej.</p> <p>Źródło: <i>Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji</i>, IBE, Warszawa 2016, s. 38; <i>Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) (2009/C 155/02)</i>, Dz.U. C 155 z 08.07.2009 r.</p>
<p>przenoszenie osiągnięć</p>	<p>w kontekście Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji przenoszenie osiągnięć oznacza uznawanie przez instytucję certyfikującą pozytywnego wyniku walidacji (poszczególnych zestawów efektów uczenia się), która została przeprowadzona przez inne instytucje.</p> <p>Źródło: <i>Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji</i>, IBE, Warszawa 2016.</p>
<p>rynek edukacyjny</p>	<p>to rodzaj rynku, reguły gry określające równowagę między podażą szkół i instytucji edukacyjnych (ofert edukacyjnych) a popytem uczniów (studentów), które są powszechne, uważane przez społeczeństwo za uczciwe, sprawiedliwe i adekwatne. Rynek obejmuje wszystkich kupujących i sprzedających, których decyzje są wzajemnie uzależnione, kształtują podaż i popyt oraz wpływają na poziom cen i jakość usług.</p> <p>Źródło: Kujda M., <i>Podstawy ekonomii</i>, Wyd. FOSZE, Rzeszów 1997.</p>

system edukacji	<p>w szerokim ujęciu na system edukacyjny składają się: ludzie, procesy i instytucje działające na rzecz kształcenia, doksztalcania, adaptacji społecznej i resocjalizacji. Jego elementami są instytucje edukacyjne, przepisy prawne, procesy dydaktyczne, nauczyciele, uczniowie, studenci. Systemy edukacyjne ponoszą odpowiedzialność za wyposażenie absolwentów szkół w wiedzę, umiejętności i postawy, które pozwolą im znaleźć właściwe miejsce na rynku pracy. W Polsce system edukacyjny jest zarządzany przez dwie instytucje centralne: Ministerstwo Edukacji Narodowej (Ustawa o systemie oświaty) oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Ustawa prawo o szkolnictwie wyższym).</p> <p>Źródło: na podstawie Dz.U. z 2004 r. Nr 256 poz. 2572, Nr 273 poz. 2703 i Nr 281 poz. 2781 z późn. zm.; Dz.U. z 2005 r. Nr 164 poz. 1365 z późn. zm.</p>
uczenie się	<p>to proces, w którym: na drodze poznania, doświadczenia i ćwiczenia powstają nowe struktury wiedzy, umiejętności, nawyki i postawy, czyli dokonuje się pewna zmiana osoby.</p> <p>Źródło: Okoń W., <i>Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej</i>, Żak, Warszawa 2003.</p>
uczenie się nieformalne	<p>uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, np. samodzielne uczenie się, uczenie się w wyniku pracy zawodowej, podczas wykonywania obowiązków domowych, realizując zainteresowania pozazawodowe.</p> <p>Źródła: Słownik <i>Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji</i>, IBE, Warszawa 2016, s. 47; <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning)	<p>koncepcja uczenia się obejmująca rozwój indywidualny i rozwój cech społecznych we wszystkich formach i wszystkich kontekstach – w systemie formalnym, tj. w szkołach, placówkach kształcenia zawodowego, uczelniach i placówkach kształcenia dorosłych, oraz w ramach kształcenia nieformalnego, a więc w domu, w pracy i w społeczności.</p> <p>Źródło: <i>Lifelong learning for all. Meeting of the Education Committee at Ministerial Level</i>, 16–17 January 1996, OECD, Paryż 1996.</p>
umiejętności	<p>przyswojone w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>
wiedza	<p>zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk, przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.</p> <p>Źródło: <i>Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji</i>, Dz.U. 2016 poz. 64.</p>

OBSZAR: PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU I PODEJMOWANIE DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH

awans zawodowy	<p>przejście pracownika na wyższe stanowisko, osiągnięcie wyższego szczebla w hierarchii zawodowej, osiągnięcie wyższej grupy osobistego zaszeregowania, a także zwiększenie odpowiedzialności za wykonywaną pracę, często zwiększenie udziału we władzach zakładu i podniesienie prestiżu społecznego. Awans zawodowy pracownika zależy od wykształcenia, zdolności, chęci do pracy, umiejętności zawodowych, aspiracji zawodowych, wiadomości, odpowiedzialności, uznania przełożonych, chęci doskonalenia się oraz umiejętności współdziałania i współżycia z ludźmi.</p> <p>Źródło: Nowacki T.W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., <i>Nowy słownik pedagogiki pracy</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2000.</p>
całozyciowe porady kariery	<p>proces umożliwiający obywatelom w każdym wieku i w każdym punkcie ich życia określenie ich zdolności, kompetencji i zainteresowań potrzebnych do podejmowania decyzji edukacyjnych, szkoleniowych i zawodowych oraz zarządzania własnymi ścieżkami edukacji i pracy. Całozyciowe porady kariery obejmuje całą gamę indywidualnych i grupowych aktywności odnoszących się do udzielania informacji zawodowej, doradzania, określania kompetencji, wspierania i nauczania podejmowanych decyzji oraz kształtowania umiejętności niezbędnych do zarządzania karierą edukacyjno-zawodową.</p> <p>Źródło: Wanna J., McCarty J., <i>Doskonalenie polityki i systemów poradnictwa przez całe życie. Stosowanie wspólnych europejskich narzędzi referencyjnych</i>, Luksemburg 2006.</p>
decyzja	<p>rozstrzygnięcie w sytuacji, gdy istnieje dwie lub więcej możliwości rozwiązania trudności.</p> <p>Źródło: Nowacki T.W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., <i>Nowy słownik pedagogiki pracy</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2000.</p>
doradztwo zawodowe	<p>uporządkowane i zaplanowane działania mające na celu wspieranie uczniów klas VII–VIII szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych w procesie świadomego i samodzielnego podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.</p>
działania związane z doradztwem zawodowym	<p>ogół zaplanowanych i systematycznych działań podejmowanych przez przedszkole, szkołę lub placówkę, których celem jest przygotowanie i wspieranie uczniów w podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Obejmują one m.in. zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego, zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, wspomaganie uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu w trakcie bieżącej pracy z uczniami, działania skierowane do rodziców i nauczycieli, współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym.</p> <p>Działania te realizowane są w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedszkolach jako preorientacja zawodowa; • klasach I–VI szkoły podstawowej jako orientacja zawodowa; • klasach VII i VIII szkoły podstawowej oraz szkołach ponadpodstawowych i placówkach jako doradztwo zawodowe.

kariera zawodowa	<p>przebieg pracy zawodowej człowieka w ciągu jego życia, wyznaczony „ścieżką awansową” w zawodzie lub przechodzeniem do innego rodzaju pracy. Kariera lub droga zawodowa, w połączeniu z koncepcjami rozwoju zawodowego, stanowi jedno z podstawowych pojęć teorii kształcenia zawodowego.</p> <p>Aktualnie kariera zawodowa pojmowana jest dość szeroko – jako ogół ról i zadań życiowych podejmowanych przez człowieka. Odnosi się zatem zarówno do życia zawodowego, jak i osobistego. Ważnym aspektem kariery jest umiejętność godzenia tych dwóch sfer (zawodowej i rodzinnej).</p> <p>Źródło: Nowacki T.W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., <i>Nowy słownik pedagogiki pracy</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2000.</p>
orientacja zawodowa	ogół działań o charakterze dydaktyczno-wychowawczym ukierunkowanych na kształtowanie u uczniów klas I–VI szkoły podstawowej pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji poprzez poznawanie i rozwijanie własnych zasobów oraz nabywanie wiedzy na temat zawodów i rynku pracy
planowanie	<p>jest to projektowanie zadań i czynności, którego wynikiem jest plan, stanowiący końcowy etap do przygotowania przyszłych działań praktycznych.</p> <p>Źródło: Nowacki T.W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., <i>Nowy słownik pedagogiki pracy</i>, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Warszawa 2000.</p>
postawa proaktywna	gotowość podmiotu do podejmowania działań z własnej inicjatywy warunkowana potrzebą autonomicznego kształtowania kluczowych obszarów/dziedzin życia; postawa proaktywna zakłada odpowiedzialność podmiotu za podejmowane decyzje, w tym decyzje edukacyjno-zawodowe.
preorientacja zawodowa	ogół działań o charakterze wychowawczym, podejmowanych przez nauczycieli i rodziców, ukierunkowanych na zbliżanie dzieci w wieku przedszkolnym do środowiska pracy.
rozwój zawodowy	<p>doskonalenie osobowości zawodowej na skutek wykonywanej pracy zawodowej i związanej z tym edukacji.</p> <p>Źródło: Wołk Z., <i>Całozyciowe poradnictwo zawodowe</i>, Wydawnictwo Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2007.</p>
środowisko pracy	zespół czynników materialnych, osobowych i społecznych opisujących i warunkujących pracę podmiotu i/lub grupy. Praca zaś to szereg czynności podejmowanych przez człowieka wymagających od niego zaangażowania, a służących zaspokojeniu potrzeb własnych i otoczenia.
wewnątrzszkolny system doradztwa zawodowego (WSDZ)	celowe, uporządkowane i wzajemnie powiązane działania związane z doradztwem zawodowym podejmowane przez daną szkołę lub placówkę, zaplanowane na cały cykl kształcenia.
zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego	zajęcia grupowe organizowane dla uczniów klasy VII i VIII szkoły podstawowej, branżowej szkoły I stopnia, liceum ogólnokształcącego i technikum (ustawa <i>Prawo oświatowe</i> z dnia 14 grudnia 2016 r., art. 109.1. pkt 7), których wymiar określa <i>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół</i> .

zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu	zajęcia indywidualne i grupowe prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej (ustawa <i>Prawo Oświatowe</i> z dnia 14 grudnia 2016 r., art. 109.1. pkt 5 oraz <i>Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach</i>).
---	--

Proponowane scenariusze
zajęć z uczniami, spotkań z rodzicami
oraz spotkań rady pedagogicznej
do przykładowego programu
orientacji zawodowej dla klas I-III szkoły podstawowej

ZAŁĄCZNIK 3

PROPONOWANE SCENARIUSZE ZAJĘĆ Z UCZNIAMI, SPOTKAŃ Z RODZICAMI ORAZ SPOTKAŃ RADY PEDAGOGICZNEJ DO PRZYKŁADOWEGO PROGRAMU ORIENTACJI ZAWODOWEJ DLA KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Wstęp

Zaproponowane w ramach programu scenariusze są przykładami, w jaki sposób można przeprowadzać zajęcia z uczniami lub zorganizować szkolne czy pozaszkolne działania związane z orientacją zawodową, aby realizować przyjęte w programie cele szczegółowe. Uzupełnieniem są propozycje dotyczące prowadzenia spotkań z rodzicami i spotkania zespołu nauczycieli I etapu edukacyjnego, które mogą pomóc w planowaniu i realizacji działań szkoły w obszarze orientacji zawodowej.

Proponowane scenariusze zajęć z uczniami zostały opracowane z myślą o ich realizacji podczas zajęć edukacji wczesnoszkolnej oraz podczas zajęć wynikających z rozporządzenia w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej¹, w ramach których prowadzący wspierają uczniów w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. W każdym scenariuszu autorzy rekomendują rodzaj zajęć.

Prowadzący zajęcia lub spotkania może przeprowadzić je zgodnie ze scenariuszem, dostosowując proponowane sytuacje dydaktyczne do potrzeb i możliwości uczestników, może wybrać niektóre sytuacje i uzupełnić je własnymi albo potraktować scenariusz jako inspirację do zaplanowania innego przebiegu zajęć realizujących dany cel szczegółowy programu.

Poniżej przedstawiamy przypisanie załączonych scenariuszy zajęć z uczniami (lub działań związanych z orientacją zawodową) do poszczególnych celów szczegółowych programu. Zawiera ono także rekomendacje wykorzystania załączonych do innych programów scenariuszy.

1. POZNANIE WŁASNYCH ZASOBÓW – uczeń:

1.1 opisuje swoje zainteresowania i określa, w jaki sposób może je rozwijać

- *Lubię to! Każdy ma swoje zainteresowania*
- *Gala talentów – jesteśmy mistrzami!*
- *Fryderyk Chopin. Jak rozwijają się zainteresowania?*

1.2 prezentuje swoje zainteresowania na forum

- *Gala talentów – jesteśmy mistrzami!*
- *Brawo ja! Prezentacja własnych talentów*

1.3 podaje przykłady różnorodnych zainteresowań ludzi

- *Lubię to! Każdy ma swoje zainteresowania*
- *Fryderyk Chopin. Jak rozwijają się zainteresowania?*

1.4 podaje przykłady swoich mocnych stron w różnych obszarach

- *Gala talentów – jesteśmy mistrzami!*

1.5 podejmuje działania w sytuacjach zadaniowych i opisuje, co z nich wyniknęło dla niego i dla innych

- *Sprawne ręce mogą więcej, czyli jak zrobić coś z niczego*
- *Słodka matematyka*

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591).

2. ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY – uczeń:

2.1 odgrywa różne role zawodowe w zabawie

- *Kto buduje dom?*
- *Słodka matematyka*
- *Zawód moich rodziców*
- *Miasteczko zawodów*

2.2 podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach

- *Trofea zawodowe. Poznajemy zawody ludzi, których spotkaliśmy w...*
- *Kto buduje dom?*
- *W centrum handlowym*
- *Halo! Usterka! Szukam pomocy*
- *Reporterskim okiem – wywiad z pracownikami szkoły*
- *Zawód moich rodziców*
- *W zwierzyńcu*
- *Moja mama wszystko potrafi*
- *Miasteczko zawodów*

2.3 opisuje, czym jest praca i omawia jej znaczenie w życiu człowieka (na wybranych przykładach)

- *Reporterskim okiem – wywiad z pracownikami szkoły*
- *Dzisiejszy Jaś – kim będzie jako Jan?*

2.4 omawia znaczenie zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonuje

- *W centrum handlowym*
- *Halo! Usterka! Szukam pomocy*
- *Zawody na celowniku*

2.5 opisuje rolę zdolności i zainteresowań w wykonywaniu danego zawodu

(rekomendujemy scenariusz z przykładowego programu preorientacji zawodowej dla przedszkola)

- *Moje życie to pasja*

2.6 posługuje się przybarami, narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny

- *Sprawne ręce mogą więcej, czyli jak zrobić coś z niczego*

3. RYNEK EDUKACYJNY I UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE – uczeń:

3.1 uzasadnia potrzebę uczenia się i zdobywania nowych umiejętności

- *Miłośnik to ja i ty*
- *Po co się uczyć?*

3.2 wskazuje treści, których lubi się uczyć

- *Miłośnik to ja i ty*

3.3 wymienia różne źródła wiedzy i podejmuje próby korzystania z nich

- *Detektyw Głoska na tropie, czyli poszukuję, gdy nie wiem. Zapoznanie z różnymi źródłami informacji*

4. PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU I PODEJMOWANIE DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH – uczeń:

4.1 opowiada, kim chciałby zostać i co chciałby robić

- *Dzisiejszy Jaś – kim będzie jako Jan?*

4.2 planuje swoje działania (lub działania grupy), wskazując na podstawowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu

- *Jak zmieścić dzień w słoju?*
- *Słodka matematyka*

4.3 próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio z jego osobą

- *W centrum handlowym*
- *Jutro pojedziemy daleko!*

Do realizacji przykładowego programu orientacji zawodowej dla klas I–III szkoły podstawowej można wykorzystywać także scenariusze z przykładowego programu preorientacji zawodowej dla przedszkola oraz przykładowego programu orientacji zawodowej dla klas IV–VI szkoły podstawowej.

Proponowane scenariusze zajęć z uczniami

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: **Lubię to! Każdy ma swoje zainteresowania.**

CEL OGÓLNY: Opisywanie własnych zainteresowań i określanie, w jaki sposób można je rozwijać, oraz podawanie przykładów różnorodnych zainteresowań ludzi.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wskazuje atrybut swoich zainteresowań;
- podaje zróżnicowane przykłady zainteresowań ludzi;
- opisuje czynności służące rozwojowi własnych zainteresowań;
- identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy¹;
- tworzy katalog zainteresowań;
- przygotowuje ilustrację własnych zainteresowań.

METODY PRACY:

- zabawa grupowa;
- rozmowa;
- indywidualne wypowiedzi z elementami prezentacji.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- przedmioty przyniesione przez uczniów;
- papier do flipcharta, markery.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Kilka dni przed zajęciami należy zaproponować, by uczniowie przynieśli na spotkanie rzeczy, które są związane z ich zainteresowaniami lub ulubionymi zajęciami (zdjęcia, zabawki, ilustracje, prace własne itp.).

1. **Moje, twoje i już wszystko wiemy**

W wyznaczonym miejscu sali uczniowie rozkładają różne przedmioty związane z ich zainteresowaniami. Oglądają zgromadzone przedmioty i wypowiadają się na ich temat z wykorzystaniem pytań:

- *Które przedmioty najbardziej zadziwiają?*
- *Z jakimi zainteresowanymi mogą być związane poszczególne przedmioty?*
- *Kto wykorzystuje wskazany przedmiot w swojej pracy?*
- *Kto mógł przynieść dany przedmiot?*

Następnie prowadzący kolejno eksponuje przedmioty.

Dziecko, które jest właścicielem danego przedmiotu, zabiera go, zajmuje miejsce nauczyciela i opowiada, dlaczego przyniosło ten przedmiot i co on symbolizuje. Określa, w jaki sposób związany jest z jego zainteresowaniem. Ponadto opisuje aktywności podejmowane przez niego w celu rozwijania tych zainteresowań. Procedurę powtarzamy do momentu, gdy wszystkie dzieci zaprezentują swoje zainteresowania.

Na zakończenie zabawy uczniowie odpowiadają na pytania, np.:

- *Jak czuliście się w trakcie zabawy?*
- *Jakie wnioski nasuwają się wam po zabawie?*

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja społeczna (Dz.U.2017 poz.356).

Podsumowując, nauczyciel może podkreślić, że różni ludzie interesują się różnymi rzeczami oraz że jeden człowiek może mieć wiele zainteresowań.

Przedmioty powinny wrócić w pierwotne miejsce. Nauczyciel losuje przedmioty. Zadaniem wskazanego ucznia jest podanie imienia osoby, która jest właścicielem tego przedmiotu i określenie jej zainteresowania.

2. Jakie pasje mają ludzie?

Uczniowie w czterech grupach tworzą alfabet zainteresowań. Na papierze do flipcharta wypisują kolejne litery i umieszczają obok nich nazwy aktywności/zainteresowań człowieka. Przykładowo:

A – aerobik

B – bukieciarstwo

C – cukiernictwo

D – decoupage

3. Zobacz, jakie mam zainteresowania

Nauczyciel proponuje dla chętnych uczniów wykonanie ilustracji przedstawiającej własne pasje lub zainteresowania. Przyniesione prace zostaną wyeksponowane w postaci wystawy: „Każdy ma swoje zainteresowania”.

BIBLIOGRAFIA:

Mackintosh N. J., Colman A. M. (red.), *Zdolności a proces uczenia się*, Zysk i S-ka, Poznań 2002.

SCENARIUSZ DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z ORIENTACJĄ ZAWODOWĄ W KLASACH I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej¹

TEMAT: Gala talentów – jesteśmy mistrzami!

CEL OGÓLNY: Podawanie przykładów swoich mocnych stron w różnych obszarach, opisywanie własnych zainteresowań i określanie, w jaki sposób można je rozwijać.

CELE SZCZEGÓLNE:

Uczeń:

- podaje przykłady różnych zainteresowań i talentów, określa, co lubi robić;
- przygotowuje prezentację swojego talentu/zainteresowania;
- opisuje, w jaki sposób rozwija swój talent/zainteresowania;
- dzieli się wrażeniami z występu;
- rozpoznaje i nazywa wybrane grupy społeczne, które wzbudzają jego zainteresowanie, np. zespoły artystyczne (...)².

METODY PRACY:

- autoprezentacja;
- rozmowa;
- wywiad.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- urządzenia akustyczne;
- rzutnik, ekran;
- dekoracje związane z talentami uczniów – zdjęcia, nazwy talentów/pasji;
- dyplomy.

PRZEWIDYWANY CZAS: w zależności od liczby występujących.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

W celu przygotowania zajęć niezbędne są rozmowy nauczyciela z uczniami na temat tego, co lubią robić najbardziej, jakie mają talenty i/lub zainteresowania. Zadaniem nauczyciela jest uświadomienie uczniom, że talenty i zainteresowania nie sprowadzają się tylko do przedmiotów szkolnych. Ważne, aby każdy uczeń znalazł dziedzinę/czynność/przedmiot, które chciałby zaprezentować podczas gali.

Wcześniej należy przygotować i przeprowadzić akcję promującą galę. Można zaproponować dzieciom konkurs na hasło przewodnie przedsięwzięcia lub samą nazwę wydarzenia. Ponadto należy uwzględnić:

- wykonanie dekoracji szkoły;
- zaproszenie gości;
- wyznaczenie terminu;
- przygotowanie sceny do występów;
- przygotowanie plakatu promującego wydarzenie.

¹ Scenariusz można zrealizować jako działanie w ramach orientacji zawodowej (zorganizować *Galę talentów* dla wszystkich klas I-III).

² Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja społeczna (Dz.U.2017 poz.356).

1. Występy podczas Gali talentów

Kolejność, w jakiej występują dzieci, może być wspólnie ustalona wcześniej lub uzależniona od losowania (warto podzielić występy, biorąc pod uwagę typ wykonywanej/prezentowanej czynności/talentu). Prowadzący w czasie przerw pomiędzy występami dzieci inicjuje zaangażowanie widzów w zabawy ruchowe lub wspólne wykonanie znanych piosenek.

„Artysta” występuje, przedstawia swój talent/zainteresowania przed widownią. Ważne jest aktywizowanie widowni do oklasków po wykonaniu utworu/prezentacji. Każdy występujący opowiada krótko na zakończenie swojej prezentacji, w jaki sposób rozwija swój talent/pasję.

2. Korowód talentów

Wszyscy występujący idą w rytm muzyki po przygotowanym „wybiegu”, prezentując się widowni. Oglądający nagradzają uczestników gali oklaskami.

3. Podsumowanie spotkania

Występujący uczniowie otrzymują dyplomy i podziękowania. Prowadzący podsumowując galę, zachęca uczniów do dbania o swój rozwój, do pielęgnowania swoich pasji i talentów, aby mogli zbierać plony i odnosić sukcesy edukacyjne, a potem zawodowe.

Dla prowadzącego:

Na następnej lekcji dzieci występujące na scenie dzielą się wrażeniami z występu (co czuły, co im się najbardziej podobało, jakie mają pomysły na kolejne tego typu wydarzenia).

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Fryderyk Chopin – jak rozwijają się zainteresowania?

CEL OGÓLNY: Opisywanie własnych zainteresowań i określanie, w jaki sposób można je rozwijać, oraz podawanie przykładów różnorodnych zainteresowań ludzi.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wskazuje osoby, które mogą pomóc w rozwijaniu zainteresowań;
- wymienia zainteresowania swoje, rodziców i rówieśników;
- wymienia zawody związane z muzyką.

METODY PRACY:

- praca w grupie;
- ekspresja muzyczno-ruchowa;
- dyskusja;
- ekspresja plastyczna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- zdjęcie F. Chopina;
- arkusz szarego papieru;
- koperty z *Ciekawostkami z życia F. Chopina* – Załącznik 1 (do pocięcia, po 1 kopercie dla każdego zespołu);
- wiersz Cz. Janczarskiego *Żelazowa Wola* – Załącznik 2 (dla nauczyciela);
- nagranie fragmentu koncertu Opus 19. F. Chopina wraz z urządzeniem umożliwiającym jego odtworzenie;
- karteczki przyklejki;
- taśma klejąca.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Przed zajęciami prosimy uczniów, aby zapytali swoich rodziców o ich zainteresowania, kiedy byli młodzi i czy te zainteresowania wpłynęły na ich wybór zawodu.

1. Muzyczna zagadka

Nauczyciel odtwarza utwór Fryderyka Chopina (przykłady: http://www.edumuz.pl/articles.php?cat_id=51) i pyta uczniów, czy któregoś z rodziców jest muzykiem, gra zawodowo na instrumencie lub śpiewa. Następnie nauczyciel zadaje pytania, np.:

- *Kto to jest kompozytor?*
- *Jakie znacie inne zawody związane z muzyką?*
- *Kto jest kompozytorem wysłuchanego utworu?*

Uczniowie słuchają czytanej wiersza pt. *Żelazowa Wola* Czesława Janczarskiego.

2. Poznajemy ciekawostki o F. Chopinie

Uczniowie dzielą się na kilka zespołów, np. poprzez odliczanie. Każdy zespół otrzymuje w kopercie opisaną w kilku zdaniach ciekawostkę z życia kompozytora. Za pomocą pantomimy lub rysunku bądź żywego obrazu, odegrania scenki uczniowie prezentują wylosowaną ciekawostkę z życia artysty. Po prezentacjach kartki z ciekawostkami uczniowie przyklejają na arkuszu papieru, na środku którego znajduje się fotografia F. Chopina. Praca może stać się elementem wystroju sali lekcyjnej.

Dla prowadzącego:

Warto zwrócić uwagę na wielość zainteresowań i talentów Chopina.

3. Chwila z muzyką

Uczniowie słuchają fragmentu wybranego koncertu Chopina i poruszają się po sali dowolnie w rytm tej muzyki (przykładowo: <https://www.youtube.com/watch?v=-dvbiz7iXe4>).

4. Zainteresowania naszych rodziców

Nauczyciel prosi uczniów o odpowiedź na pytanie: *Gdzie mogłyby pracować osoby z zainteresowaniami takimi, jakie posiadał Fryderyk Chopin?* Następnie pyta o młodzieńcze zainteresowania rodziców uczniów. W trakcie wypowiedzi dzieci nauczyciel zapisuje na tablicy wymieniane zainteresowania. Następnie nauczyciel pyta, które zainteresowania rodziców mają związek z ich obecnym zawodem.

5. Pociąg zainteresowań / Rozbłyśnij talentem**Wariant I**

Nauczyciel przypina do tablicy schematyczny rysunek lokomotywy z napisem talent. Następnie rozdaje uczniom kartki. Uczniowie zapisują na kartce nr 1 nazwę talentu, a na kolejnych osoby, które pomagają rozwijać ten talent.

Wariant II

Nauczyciel prosi, by na plakatach dzieci zobrazowały swoje zainteresowania. W kole wpisują nazwę pasji, a w promieniach wpisują, kto i w jaki sposób może pomóc rozwijać zainteresowania. Nauczyciel prosi, aby uczniowie przeczytali wypisane zainteresowania i zastanowili się, które z nich mogą w przyszłości stać się zawodem i jakim. Prosi o wymienienie takich zainteresowań, które w przyszłości mogą wpłynąć na wybór zawodu związanego z muzyką.

Chętni uczniowie opowiadają o swoich pracach. Powstałe prace mogą stać się elementem gazetki szkolnej lub mogą zostać włączone do indywidualnych portfolio, jeśli takie są prowadzone.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

<http://fryderykchopin.rfk.pl/Chopin,1,Ciekawostki-z-zycia-Fryderyka-Chopina,6.html> [dostęp: 30.06.2016].

http://www.edumuz.pl/articles.php?cat_id=51 [dostęp: 30.06.2016].

Kędziorzyna M., *Opowieść o zbójcach*, „Głos Nauczyciela”, 1989, Nr 2, s. 35-36).

<https://www.youtube.com/watch?v=N81H4Wnd-DI> [dostęp: 30.06.2016].

<https://www.youtube.com/watch?v=-dvbiz7iXe4> [dostęp: 30.06.2016].

Janczarski Cz., *Żelazowa Wola*.

ZAŁĄCZNIK 1

Ciekawostki z życia F. Chopina

Na przełomie czwartego i piątego roku życia Chopin rozpoczął naukę gry na fortepianie, początkowo u swej matki. W 1816 roku zaczął brać lekcje u Wojciecha Żywnego. Bardzo szybko się uczył.
Przed ukończeniem 7 roku życia Fryderyk był już autorem kilku drobnych kompozycji (były to polonezy).
W 1817 roku w Warszawie ukazał się pierwszy wydany drukiem utwór Chopina – polonez. Fryderyk miał wtedy 7 lat.
4 lutego 1818 roku, w Pałacu Radziwiłłów (obecnie Pałac Prezydencki) odbył się pierwszy koncert publiczny ośmioletniego Chopina, zorganizowany na rzecz Towarzystwa Dobroczynności.
Słynna jest anegdota mówiąca, że Fryderyk został niegdyś w szkole przyłapany na rysowaniu nauczyciela w czasie lekcji. Obrazek tak zadziwił rysowanego, że ten go pochwalił.
Maurycy Karasowski wspomina również anegdotę z tradycji rodzinnej, w której Chopin pomógł guwernerowi uspokoić hałaśliwych wychowanków. Zaimprovizował im opowieść, a potem uspił wszystkich kołysanką, łącznie z guwernerem. Gdy pokazał uroczy widok siostrom i matce, obudził wszystkich przeraźliwym akordem.
Balzac wspominał, że Chopin miał prawdziwy dar naśladowania każdego, kogo tylko zechciał.
Wraz z siostrą Emilią Fryderyk pisał także dla zabawy wiersze i komedie.
Rysował portrety i pejzaże.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Fryderyk_Chopin#Dzieci.C5.84stwo [dostęp: 30.06.2016].

ZAŁĄCZNIK 2

Żelazowa Wola - Czesław Janczarski

Stary dworek –
Słońce zagląda do okien,
Szumią cicho wierzby płaczące.
Tu mieszkał pan Szopen
Kiedy był małym chłopcem.
Wieczorem w parku
Śpiewają słowiki
I żaby w zielonej Utracie.
Słuchał kiedyś mały Frycek
Tej muzyki,
Zbierał nuty.
Teraz nut tych słuchacie.
Płyną z fortepianu
Jakby znajome głosy.
Czy to wiatr na klawiszach swawoli?
Wszystkie nuty – jak krople rosy,
Krople rosy z Żelazowej Woli.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Brawo ja! – prezentacja własnych talentów.

CEL OGÓLNY: Prezentowanie swoich zainteresowań na forum.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- przygotowuje znak graficzny obrazujący własne zainteresowania i prezentuje go na forum;
- przygotowuje autoprezentację według ustalonej instrukcji;
- wskazuje zainteresowania rówieśników;
- wypowiada własne opinie i uzasadnia je;
- współpracuje w grupie.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- ekspresja ruchowa;
- techniki multimedialne;
- autoprezentacja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- komputery z dowolnym programem graficznym;
- ilustracje zawodów i odpowiednich atrybutów;
- papier A4;
- klej, pisaki, kredki.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Ruchowe sprawdzenie obecności

Nauczyciel prosi, aby w trakcie wyczytywania imion uczniowie pokazali ruchem swoje ulubione czynności, zajęcia, pasje. Pozostali uczniowie przyglądają się prezentacji i próbują odgadnąć przesłanie kolegów. Nagradzają każde wystąpienie brawami.

2. LOGO

Uczniowie oglądają przygotowane przez nauczyciela ilustracje, np.: tancerka, piosenkarka, aktorka, dziennikarz telewizyjny, lekarz, nauczyciel, policjant. Mają za zadanie w parach dobrać do ilustracji przygotowane odpowiednie logo (mikrofon, maska teatralna, kamera telewizyjna, dziennik lekcyjny, czapka policyjna itp.). Następnie zastanawiają się nad cechami logo.

3. Mój znak

Uczniowie opracowują swój znak graficzny, który podpowie innym, co lubią robić, jakie są ich zainteresowania, talenty. Projektują swoje logo na kartkach A4 lub w wybranym programie graficznym.

4. Znaki-oznaczniki

Uczniowie grupują się w kręgi tematyczne według wspólnych zainteresowań. Przygotowują w dowolnej formie krótką prezentację dotyczącą ich zainteresowań.

Dokonują oceny: *Która prezentacja jest najbardziej interesująca i dlaczego?*

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Stojanowska E., *Autoprezentacja dzieci i dorosłych: temperamentalne tożsamościowe oraz środowiskowe uwarunkowania*, Wyd. UKSW, Warszawa 2010.

<http://kreatywni.wsptwp.eu/wp-content/uploads/2010/10/AUTOPREZENTACJA-materialy-szkoleniowe.pdf> [dostęp: 30.06.2016].

<https://zasobyip2.ore.edu.pl/pl/publications/download/24889> [dostęp: 30.06.2016].

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć terapeutycznych

TEMAT: Sprawne ręce mogą więcej, czyli jak zrobić coś z niczego.

CEL OGÓLNY: Posługiwanie się przyborami, narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny; podejmowane działań w sytuacjach zadaniowych i opisywanie, co z nich wyniknęło.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wykonuje ruchy naśladowcze zgodnie z treścią piosenki;
- wymienia nazwy wybranych zawodów;
- wymienia etapy czynności zawodowych specyficznych dla danego zawodu.

METODY PRACY:

- stymulacja proprioceptywna;
- elementy muzykoterapii;
- ekspresja ruchowa i plastyczna;
- relaksacja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- nagranie muzyki do zabawy ruchowej *Ciasto*;
- papier A4;
- klej;
- nożyczki (ewentualnie, gdy zastosowana będzie wycinanka);
- serwetki z motywem świątecznym;
- serwetki dla wersji innej niż świąteczna;
- kolorowanka – Załącznik 1 (po 1 egz. dla każdego ucznia);
- igły i nici gobelinowe oraz wydrukowany szablon – Załącznik 2 (po 1 egz. dla każdego ucznia).

PRZEWIDYWANY CZAS: 60 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Powitanie piosenką *Podajmy sobie ręce* (ćwiczenia proprioceptywne)

https://www.youtube.com/watch?v=EkDzE_EHH_A

Dzieci naśladowują ruchy terapeuty obrazującego tekst piosenki D. Gellner:

Choć świat dokoła dziwny jest i wielki, (zamaszyste ruchy rąk naprzemiennie z nogami – w górę ręka lewa, w bok noga prawa)

A my tacy mali, mali jak kropelki. (przysiad i zatrzymanie dłoni tuż nad podłogą)

Ref: *Podajmy sobie ręce w zabawie i w piosence,* (podanie ręki i lekki uścisk)

W ogródku przed domem, na łące zielonej. (podanie ręki i lekki uścisk)

Podajmy sobie ręce przez burze i przez tęcze. (dotknięcie obu łokci i energiczny wyrzut równoległej ręki w górę)

Pod gwiazdką daleką, nad rzeczką i rzeką. (ręce nadal w górę i poruszanie palcami z jednoczesnym podniesieniem pięt)

Kiedy nagle z bajki zniknie dobra wróżka. (zakrycie twarzy dłońmi)

Kiedy szary smutek wpadnie do fartuszka. (palce wskazujące równolegle pokazują „podkówkę” na ustach, dalej rysują równoległe linie wzdłuż klatki piersiowej)

Ref: *Podajmy sobie ręce...* (ruchy jak poprzednio przy refrenie)

Choć nas czasem dzielą niepotrzebne góry. (spłecione dłonie pokazują zygaki z jednoczesnym obrotem o 180°)

Nieskończone drogi, zachmurzone chmury. (obrót w przeciwnym kierunku ze swobodnym wyrzuceniem nóg w bok)

Ref: *Podajmy sobie ręce...* (ruchy jak poprzednio przy refrenie)

Po zakończeniu ćwiczenia uczniowie odpowiadają na ukierunkowane pytania, np.:

- *W jakich zawodach potrzebne są ręce?*
- *Kiedy są potrzebne?*
- *Do czego?*

2. Moje ręce też są sprawne – specjalistyczne zajęcia terapeutyczne nawiązujące w ćwiczeniach do wybranych zawodów

Przykładowy przebieg zajęć specjalistycznych:

2.1 Z wizytą u cukiernika – ćwiczenia rozmachowe

Terapeuta demonstruje ruchy w rozmowie kierowanej odwołującej się do wiedzy uczniów. Stawia ukierunkowane pytania, np.:

- *Jakie produkty potrzebne są do upieczenia ciasta?*
- *Jakie sprzęty?*
- *Jakie ruchy są wykonywane, aby składniki się połączyły?*

Uczniowie powtarzają ruchy przy muzyce trzy razy.

<https://www.youtube.com/watch?v=fPmruHc4S9Q&list=RDhcpM0yN7p0c&index=29>

2.2 Sprawne ręce mogą więcej – kartkę świąteczną zrób najpiękniej (ćwiczenia manualne)

Terapeuta zaprasza uczniów do stolików, na których przygotowane są materiały i przybory. Pokazuje wykonaną kartkę, następnie opisuje etapy pracy:

- a. zagięcie kartki wzdłuż dłuższego boku kartonu;
- b. wybranie fragmentu motywu z serwetki świątecznej i wycięcie lub wydarcie zależnie od wskazań dla ucznia;
- c. posmarowanie klejem elementu serwetki i nałożenie na karton;
- d. dociśnięcie gąbką elementu;
- e. rozwieszenie kartek do wyschnięcia.

2.3 Świąteczne marzenia (relaksacja)

Terapeuta przechodzi z uczniami na maty i wykonują ćwiczenia relaksacyjne przy muzyce instrumentalnej (np. https://www.youtube.com/watch?v=RDxU1m8LN_g):

- a. wyciągnięcie rąk ponad głowę i splot palców – napięcie wszystkich mięśni z jednoczesnym wdechem;
- b. położenie wolnym ruchem rąk wzdłuż ciała i rozluźnienie mięśni z jednoczesnym wydechem;
- c. objęcie się rękami i wolne kołysanie w takt muzyki – oddech swobodny;
- d. położenie rąk wzdłuż ciała i swobodne leżenie;
- e. wysłuchanie fragmentu muzyki;
- f. wolny siad prosty, a następnie siad skrzyżny;
- g. głaskanie się po twarzy, po rękach.

Dla prowadzącego:

Stymulacja ćwiczeń powinna przebiegać z jednoczesnym nawiązaniem do przyjemnych sytuacji świątecznych z pauzą na wyobrażenia uczniów. Można wykorzystać kolorowanek (Załącznik 1) i szablon do wyszywania (Załącznik 2).

3. Podzielmy się pomysłem na dobry pomysł świąteczny

Terapeuta prowadzi rozmowę kierowaną: jak wykorzystać dzisiejsze ćwiczenia w czasie przygotowań do świąt.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Zasoby merytoryczne:

http://odn.slupsk.pl/przyklady_dobrej_praktyki/edukacja_wlaczajaca/Ewa_Muron_Terapia_reki_IO_nr_1_2014_s_46.pdf [dostęp: 30.06.2016].

Zasoby muzyczne:

<https://www.youtube.com/watch?v=fPmruHc4S9Q&list=RDhcpM0yN7p0c&index=29> [dostęp: 30.06.2016] – podkład muzyczny.

Do zabawy *Ciasto*:

https://www.youtube.com/watch?v=JbQFBE6_iOY [dostęp: 30.06.2016] – film instruktażowy.

Muzyka relaksacyjna:

<https://www.youtube.com/watch?v=hOA-2h1Vbc&list=RDhcpM0yN7p0c&index=31> [dostęp: 30.06.2016].

ZAŁĄCZNIK 1

Pokoloruj dzieła cukiernika. Udekoruj tort na urodziny Twojego przyjaciela.

ZAŁĄCZNIK 2

Pokoloruj dzieła cukiernika. Udekoruj tort na urodziny Twojego przyjaciela.

Najpierw wbij igłę we wszystkie zaznaczone punkty i w ten sposób zrób dziurki. Potem wbijaj igłę z grubą nitką w dziurki: najpierw od spodu kartki, a potem w kolejną dziurkę z góry kartki. Zaczynij od punktu wskazanego strzałką.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej
(edukacja matematyczna)

TEMAT: Słodka matematyka.

CEL OGÓLNY: Podejmowanie działań w sytuacjach zadaniowych i opisywanie, co z nich wyniknęło oraz planowanie swoich działań (lub działań grupy) poprzez wskazywanie podstawowych czynności i zadań niezbędnych do realizacji celu.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- opisuje specyfikę pracy w zawodach: cukiernik, kelner, sprzedawca;
- demonstruje ruchem czynności charakterystyczne dla wskazanego zawodu;
- słucha i wykorzystuje przekazywane informacje;
- buduje w formie ustnej kilkudzaniową wypowiedź¹;
- klasyfikuje i nazywa figury geometryczne²;
- wykonuje proste obliczenia pieniężne³;
- współpracuje w parze i w grupie.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- praca w grupach;
- zabawa tematyczna;
- ekspresja plastyczna i ruchowa;
- zabawa naśladowcza.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- krążki papierowe (lub kartki z bloku technicznego) oraz modele dużych i małych figur geometrycznych
■ ● ▲ (zgodnie z liczbą uczniów w klasie);
- ciastka (po 2 dla każdego ucznia), lukier w tubce, drobne cukiereczki do dekoracji w różnych kształtach geometrycznych (zgodnie z liczbą uczniów w klasie);
- czepki, fartuszki, rękawiczki jednorazowe;
- komputer z dostępem do Internetu i nagłośnieniem.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Pieczenie ciasta – zabawa naśladowcza

Nauczyciel prosi uczniów, aby wymienili czynności, które należy wykonać, żeby upiec ciasto. Podsumowując wypowiedzi, prosi, aby uczniowie wykonywali ruchy i gesty, jak gdyby przygotowywali prawdziwe ciasto. W tle gra muzyka (<https://www.youtube.com/watch?v=eelbQuExLiE0>), uczniowie naśladowają wymieniane przez nauczyciela czynności (wśród nich te, które podali wcześniej uczniowie), np.:

- myjemy ręce,
- zakładamy fartuszki i czepki,
- sypujemy na stolnicę mąkę i cukier,
- rozbijamy jajka do ciasta,

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej: edukacja matematyczna (Dz.U. 2017,poz.356).

² Ibidem.

³ Ibidem.

- zarabiamy ciasto,
- wałkujemy ciasto,
- wkładamy do foremki,
- dekorujemy ciasto.

2. Na czym polega praca cukiernika?

Nauczyciel, odwołując się do doświadczeń uczniów, pyta o pracę cukiernika, np.:

- *Czym zajmuje się cukiernik?*
- *Jak przygotowuje się do pracy?*
- *Jakie powinien mieć cechy, aby dobrze wykonywać swój zawód?*
- *Jakie trudności, a jakie przyjemności mogą występować w jego pracy?*

3. Dekorowanie ciastek

Uczniowie otrzymują prawdziwe ciastka, lukier w tubce i kolorowe cukierki różnych rozmiarów i kolorów. Nauczyciel z uczniami ustala etapy przygotowania się do pracy: myją ręce, przygotowują stanowisko pracy (serwetki, ściereczki), zakładają czepki i fartuszki, przygotowują materiały dekoracyjne. Ich zadaniem będzie udekorowanie ciasteczek 10 okrągłymi cukierkami.

Następnie przystępują do dekorowania ciastek papierowych według podanych instrukcji.

Pierwsze ciasto – uczniowie, dysponując różnymi kształtami, mają zaprojektować dekorację na ciastku z nie więcej niż np. 10 elementów.

- *Wybierzcie i ułóżcie na ciasteczku dekorację z najwyżej 10 elementów. Przyklejcie je.*
- *Policzcie, ile jest na ciastku elementów.*

Zadaje pytania związane z przeliczaniem, porównywaniem liczebności, np.:

- *Kto nakleił 10 elementów? Ile użyliście trójkątów, ile kółek, ile kwadratów? Czy wszyscy użyli po tyle samo tych elementów?*
- *Kto nakleił mniej elementów? O ile mniej?*

Nauczyciel prosi o zaprojektowanie dekoracji drugiego „ciasta”:

Drugie ciasto – dzieci mają do dekoracji wybrać 2 trójkąty i po takiej samej liczbie pozostałych elementów, tak, żeby w sumie było ich 8. Upewniamy się, że uczniowie rozumieją polecenie, i ponownie opisujemy zadanie:

- *Ułóżcie dekorację z 8 elementów tak, żeby wśród nich były dwa trójkąty.*

Uczniowie nawzajem sprawdzają poprawność wykonania zadania. Nauczyciel zadaje pytania:

- *Ile każdy z was nakleił trójkątów?*
- *A ile pozostałych elementów?*
- *Ile wśród nich jest kółek, a ile kwadratów? Czy u każdego z was po tyle samo?*

Dla prowadzącego:

Trudność zadania i czas wykonania należy modyfikować w zależności od możliwości uczniów. Uczniowie pracujący szybciej mogą układać zadania dla siebie nawzajem, określając warunki, jakie ma spełniać dekoracja. Po wykonaniu dekoracji dzieci nawzajem sprawdzają poprawność wykonania zadania, a prowadzący prosi o zaprezentowanie ciasteczek i opowiedzenie, z ilu elementów w poszczególnych kolorach składa się dekoracja.

Dla prowadzącego:

Dla kształtowania nawyków dzieci warto zwrócić uwagę na etap uporządkowania stanowiska pracy oraz ład i porządek w trakcie wykonywania zadania.

4. Zabawa w sklep i kawiarnię – zabawa tematyczna

Nauczyciel proponuje zabawę w sklep i kawiarnię. Część uczniów organizuje SKLEP – ceny, półki, kasa, sprzedawca. Pozostali organizują KAWIARNIĘ: stoliki, ceny, serwetki, kelnerka, kasa. Dzieci się bawią z wykorzystaniem wykonanych przez siebie ciasteczek.

5. Kto pracuje w sklepie, kto pracuje w kawiarni

Nauczyciel prosi grupę SKLEP o wymienienie wszystkich zawodów związanych z ich zabawą, a grupę KAWIARNIA o wymienienie wszystkich zawodów związanych z ich zabawą. Nauczyciel zapisuje na tablicy powstały katalog zawodów.

6. Czy matematyka może przydać się w kuchni /cukierni?

Nauczyciel pyta, w jakich sytuacjach matematyka przydaje się w cukierni, w sklepie. Można zapisywać na tablicy odpowiedzi uczniów w formie uproszczonych rysunków. Nauczyciel dopytuje o inne miejsca, gdzie przydaje się matematyka. Uczniowie opowiadają o różnych sytuacjach, w których zauważają przydatność matematyki. Podsumowując, można podkreślić, że matematyka jest dookoła nas i bez jej „obecności” mielibyśmy do czynienia z ogromnym chaosem.

NETOGRAFIA:

<https://www.youtube.com/watch?v=eelbQuExLiE> [dostęp: 16.11.2017]. Z albumu „Płytoteka dla przedszkoli vol. 2” (1961).

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć świetlicowych

TEMAT: Kto buduje dom?

CEL OGÓLNY: Odgrywanie różnych ról zawodowych w zabawie; podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wymienia podstawowe etapy budowania domu;
- wskazuje i opisuje czynności wykonywane w ramach zawodów budowlanych: architekt; robotnik budowlany, murarz-tynkarz, dekarz, cieśla, inżynier budownictwa;
- wymienia co najmniej cztery zawody branży budowlanej i opisuje zadania, jakie przy budowie domu wykonują przedstawiciele tych zawodów;
- projektuje dom i wykonuje go z wybranych materiałów (np. klocki, pudełka);
- rozwiązuje zagadki dotyczące zawodów budowlanych.

METODY PRACY:

- dyskusja w oparciu o materiał audiowizualny;
- kalambury;
- ekspresja plastyczna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- film: *Budowa domu*, <https://www.youtube.com/watch?v=jQw7LEPDEzc&spfreload=10> lub inny film pokazujący budowę domu;
- ilustracje przedstawiające zawody wykonywane przez ludzi;
- kartoniki z zawodami i czynnościami – Załącznik 1 (do pocięcia);
- *Rysunek do ćwiczenia „Budujemy dom – zabawa”* – Załącznik 2 (do pocięcia);
- *Etykiety wyrazowe* – Załącznik 3 (do pocięcia);
- *Zagadki* – Załącznik 4 (dla nauczyciela).

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Kto buduje dom?

Uczestnicy oglądają krótki film przedstawiający proces budowania domu, następnie nauczyciel kieruje rozmową na temat zawodów ludzi, których można było zobaczyć.

Nauczyciel wiesza na tablicy lub zapisuje słowo: murarz. Dzieci szukają kartonika z identycznym słowem w swoich zestawach i dopasowują kartonik z czynnością wykonywaną w tym zawodzie (Załącznik 1).

2. Budujemy dom – zabawa

Nauczyciel dzieli uczestników na sześć zespołów. Każdy zespół losuje kopertę z nazwą zawodu występującego w poprzednim ćwiczeniu (Załącznik 3). Następnie jeden z członków grupy opisuje ruchem wylosowany zawód. Pozostali członkowie zgadują, o jaką profesję chodzi. Gdy zgadną, otrzymują element domu (Załącznik 2).

3. Mój wymarzony dom

Wariant I

Uczniowie wykonują pracę plastyczną obrazującą wymarzony dom dziecka.

Wariant II

Uczniowie wykonują projekt domu, a następnie w zespołach według własnego projektu budują dom z klocków drewnianych/lego.

Dla prowadzącego:

Kontynuacją tematu mogą być zajęcia, na których uczniowie wykonają z kartonu dom oraz zastanowią się nad zawodami ludzi, którzy tworzą elementy jego wyposażenia.

4. Zagadki

W ramach podsumowania uczniowie rozwiązują zagadki dotyczące zawodów budowlanych (Załącznik 4).

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

<https://www.youtube.com/watch?v=jQw7LEPDEzc&spfreload> [dostęp: 31.08.2017].

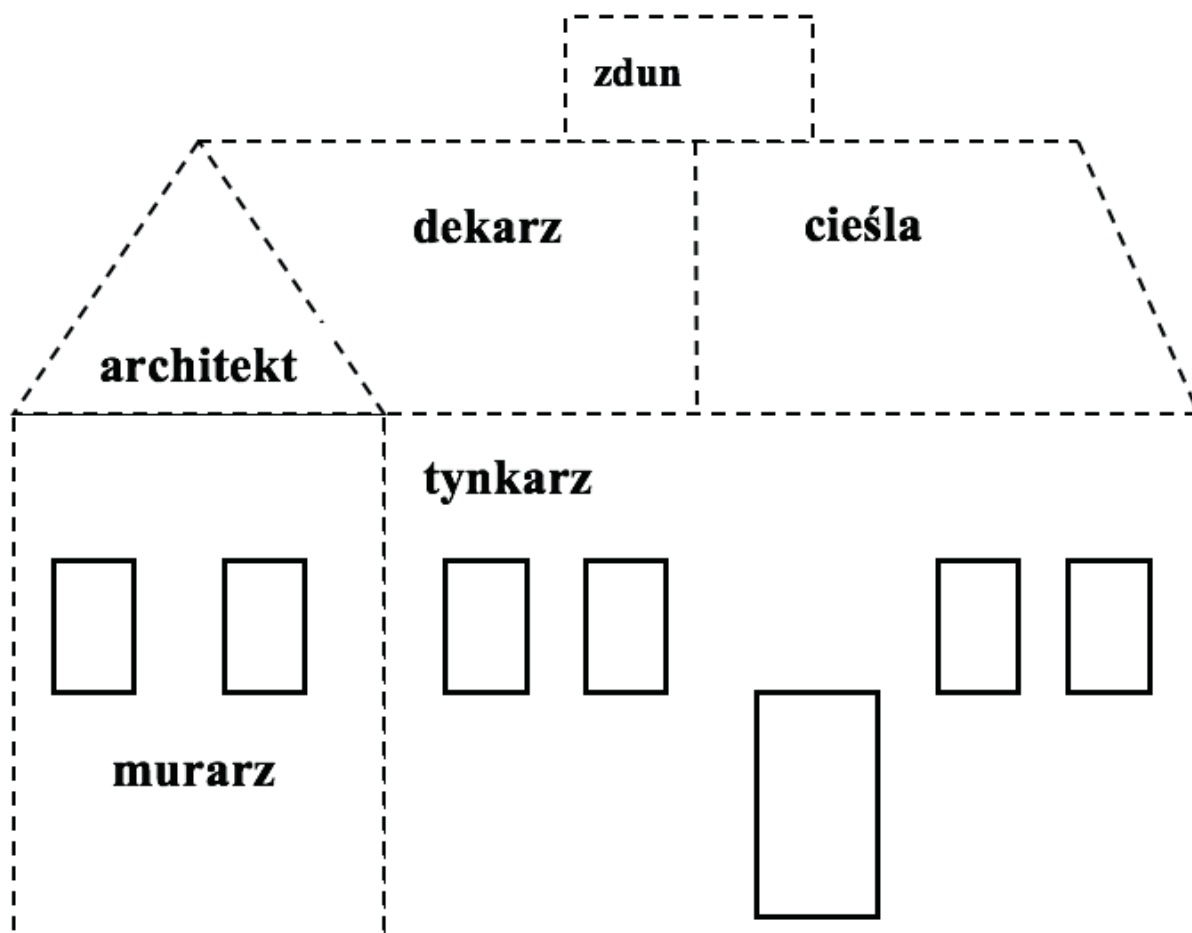
ZAŁĄCZNIK 1

glazurnik	układa kafelki
malarz	maluje ściany, tapetuje ściany
zdun	stawia piece, buduje kominek
ślusarz	naprawia zamek w drzwiach
elektryk	kładzie instalację elektryczną, montuje anteny telewizyjne
murarz	buduje piwnice, buduje komin, tynkuje ściany
cieśla	buduje płyty, wstawia drzwi i okna, buduje schody
architekt	tworzy projekt budynku
hydraulik	montuje wanny, montuje instalacje wodno-kanalizacyjne
glazurnik	kładzie kafelki
dekarz	wykonuje pokrycie dachu i naprawia dachy

ZAŁĄCZNIK 2A

Rysunek do ćwiczenia „Budujemy dom – zabawa”

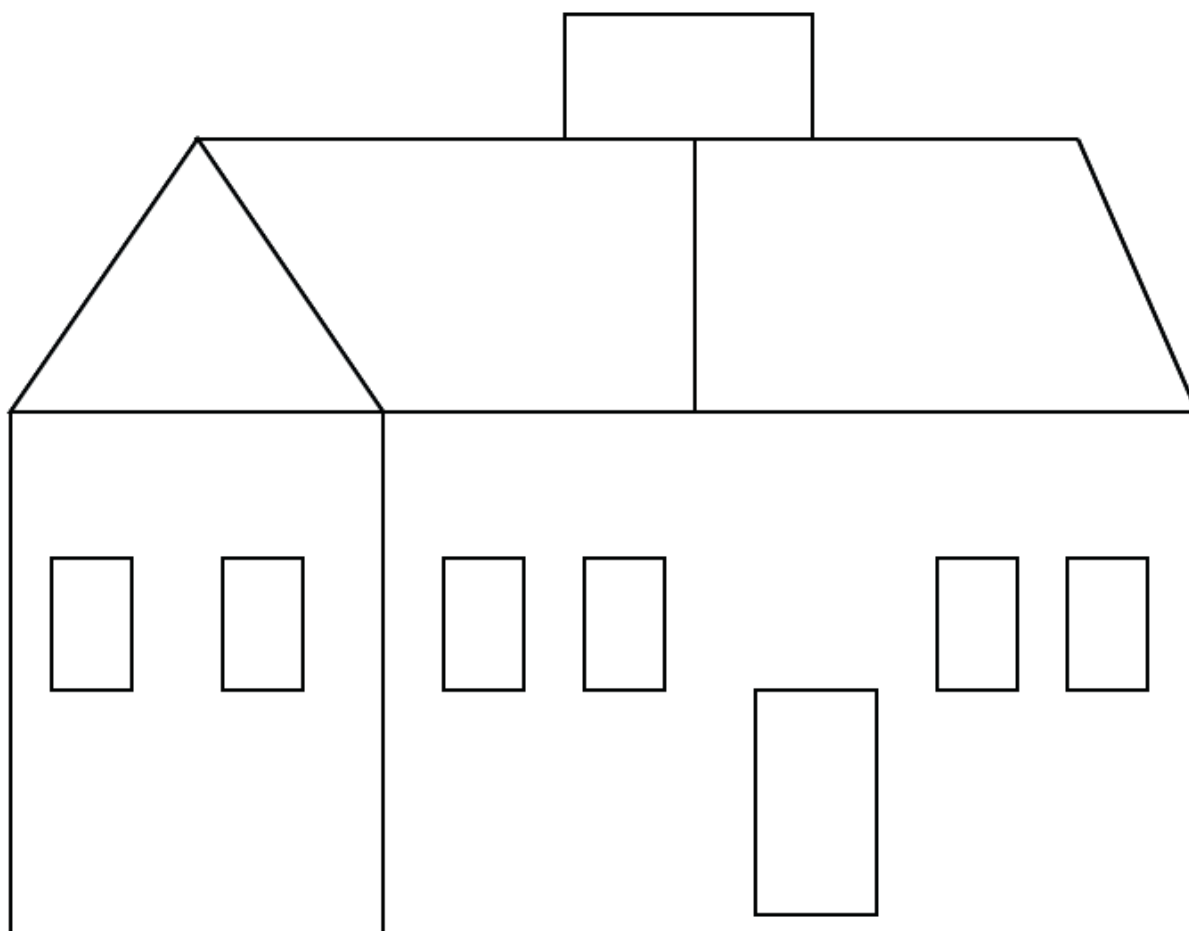
(należy rozciąć wzdłuż linii przerywanych)

ZAŁĄCZNIK 2B

Rysunek do ćwiczenia „Budujemy dom – zabawa”

(rysunek bazowy)

ZAŁĄCZNIK 3

Etykiety wyrazowe

architekt

tynkarz

cieśla

dekarz

zdun

murarz

ZAŁĄCZNIK 4

Zagadki

1.
Mury niskie i wysokie sprawnie stawia.
Wie, jak cegły złożyć,
Nad ich połączeniem długo się nie zastanawia.
(murarz)
2.
Dom najpierw w jego myślach powstaje,
Później pomysł na papier się dostaje.
Dalej on czuwa, inni pracują doskonale.
(architekt)
3.
Różne prace na budowie wykonuje.
Zawsze jest pomocny,
gdy ktoś czegoś potrzebuje.
(robotnik budowlany)
4.
Nad konstrukcją domu i pracami czuwa
Co architekt zaplanował w czyn przekuwa.
Dzięki niemu na budowie nic się nie zawali.
On też pracę architekta może doskonalić.
(inżynier budownictwa)
5.
Dach dla domu – ważna sprawa.
Ułożenie go to nie zabawa.
Żółty, czerwony, czy zielony,
Dzięki temu człowiekowi
dachem dom jest wykończony.
(dekarz)
6.
Drewno złączy, zbije, skręci
i konstrukcje różne z drewna zbijać będzie.
Dzięki niemu podpory będą zgodnie z potrzebami wszędzie.
(cieśla)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Zawód moich rodziców.

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu, opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach oraz odgrywanie różnych ról zawodowych w zabawie.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- naśladuje czynności wykonywane przez osoby wykonujące dane zawody i odgaduje nazwę zawodu;
- opowiada o pracy i o obowiązkach rodziców;
- zapamiętuje pisownię nazw zawodów z „rz”;
- wyobraża sobie swoje wymarzone miejsce pracy.

METODY PRACY:

- opowiadanie;
- rozmowa kierowana;
- zabawa naśladowcza.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- wiersz W. Badalskiej *Zawód taty* – Załącznik 1 (dla nauczyciela);
- tablica multimedialna;
- fotografie.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Nauczyciel prosi, żeby na zajęcia dzieci przyniosły fotografie i rekwizyty związane z pracą rodziców/opiekunów/bliskich osób i zebrały informacje dotyczące tego, co te osoby robią w pracy, jakimi narzędziami się posługują, co myślą o swoim zawodzie.

1. Zawodowa galeria pt. *Rodzice/opiekunowie/bliskie osoby w pracy*

Uczniowie wysłuchują wiersza pt. *Zawód taty*. Następnie nauczyciel zapisuje w kolumnie na tablicy zawody, o których była mowa w wierszu, a zostały wskazane przez dzieci (w przypadku trudności z odczytaniem wyrazów prowadzący przygotowuje alternatywnie obrazki prezentujące te zawody). W krótkiej rozmowie dzieci zastanawiają się, czy to wszystkie zawody, jakie można wykonywać. Wskazują na inne profesje – niewymienione w utworze.

Nauczyciel zaprasza dzieci do wykonania galerii.

Dzieci robią ekspozycję z materiałów przyniesionych na lekcję i zwiedzają galerię.

2. *Gdzie pracują moi rodzice lub bliscy?*

Dziecko podchodzi do tablicy i wskazuje fotografię/rysunek przedstawiającą rodzica/opiekuna/bliskiej osoby w pracy. Opowiada o jego zawodzie. Nauczyciel może zadawać pytania o znaczenie tej pracy, korzyści z niej płynących, rolę rodziców w pracy.

3. *Ojciec Wirgiliusz uczył dzieci swoje – zabawa ruchowa*

Dzieci stają w kole. Nauczyciel zaczyna śpiewać/mówić słowa piosenki: „Ojciec Wirgiliusz uczył dzieci swoje a miał ich wszystkich 123. Hejże dzieci, hejże ha! Róbcie wszystko tak jak ja”. Pokazuje czynności związane z zawodem nauczyciela, a dzieci zgadują nazwę zawodu. Następnie dziecko śpiewa piosenkę i pokazuje czynności rodzica/opiekuna/bliskiej osoby. Pozostali zgadują, jaki to zawód.

Tak każde z dzieci prezentuje zawód rodzica/opiekuna/bliskiej osoby.

4. Znasz nowy zawód?

Uczniowie siadają w kręgu i zastanawiają się, o którym zawodzie dzisiaj usłyszeli po raz pierwszy oraz które zawody są najbardziej interesujące. Wymieniają czynności, o których dowiedzieli się po raz pierwszy.

5. Ja w przyszłości

Nauczyciel prosi uczniów, aby w domu narysowali siebie w przyszłości w wymarzonym miejscu pracy.

Na zakończenie zajęć w przypadku utrzymującej się wysokiej koncentracji uwagi uczniów warto spróbować ułożyć wiersz analogiczny do podanego na początku uwzględniający informacje dotyczące rodziców uczniów.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Badalska W., *Zawód taty*, <http://lena.libra-wrd.pl/Wierszoteka/Zawody.htm> [dostęp: 16.11.2017].

ZAŁĄCZNIK 1

Zawód taty – Wiera Badalska

Tato Ani jest piekarzem.
Tato Jurka kolejarzem.
Tato Ewy orze pole.
Tato Jacka uczy w szkole.
Tato Basi smaży pączki.
Tato Włodka pisze książki.
Tato Jarka jest szoferem.
Tato Darka inżynierem.
Tato Irki tka kretony.
Tato Romy stawia domy.
Tato Zosi listy nosi.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Miasteczko zawodów.

CEL OGÓLNY: Odgrywanie różnych ról zawodowych w zabawie, podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- opisuje czynności charakterystyczne dla wybranych zawodów;
- podaje przykłady zawodów wykonywanych przez ludzi;
- wymienia narzędzia, atrybuty pracy w omawianych zawodach;
- gromadzi rekwizyty charakterystyczne dla danego zawodu;
- współpracuje z innymi w ramach konkursu¹.

METODY PRACY:

- dyskusja;
- skojarzenia;
- działania praktyczne;
- pokaz, prezentacja;
- konkurs.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- opisy zawodów wyszukane na stronie <http://doradztwo.ore.edu.pl/wybieram-zawod/>;
- ilustracje i fotografie;
- filmy;
- dodatkowe przedmioty związane z omawianymi zawodami;
- atrybuty i przedmioty stanowiące wystrój sali według pomysłów uczniów, rodziców i nauczycieli;
- nagrody konkursowe (opcjonalnie);
- *Przykładowe pytania do konkursu* – Załącznik 1;
- *Alfabet Braille'a* – Załącznik 2;
- komputery/tablety/laptopy, co najmniej jeden w każdej sali.

PRZEWIDYWANY CZAS: 1 dzień.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Aranżacja miejsca spotkania

Każda klasa wybiera jeden zawód, który ma być zobrazowany w ich sali (np. murarz, piekarz, krawiec, strażak, sprzedawca, lekarz). Przez kilka dni uczniowie wraz z wychowawcą, przy udziale rodziców, przygotowują w swojej sali wystrój i dekorację odpowiednią do wybranego zawodu, gromadzą atrybuty, eksponaty. Mogą zaprosić również przedstawiciela danego zawodu, z którym uczniowie będą mogli porozmawiać o jego pracy. Nauczyciele wspólnie z uczniami przygotowują plakaty informujące o wydarzeniu pod nazwą: *Miasteczko zawodów*. Ponadto opracowują konkurs dla zwiedzających. Zadania konkursowe powinny być przygotowane przez gospodarzy. Może to być np. wybudowanie domku z klocków, uszycie serwetki itp. Mogą także przygotować nagrody. Każda sala wyposażona jest w stolik ze sprzętem komputerowym (np. komputer, tablet, laptop, tablica multimedialna), ilustracje osób pracujących w danym zawodzie, film dotyczący danego zawodu oraz atrybuty obrazujące poszczególne zawody. Sala lekcyjna zamienia się w „zakład pracy”.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja społeczna (Dz. U. 2017, poz. 356).

2. Spacer uliczkami *Miasteczka zawodów*

W każdej sali zwiedzanie aranżuje 2-3 uczniów reprezentujących gospodarzy. Uczniowie ci pozostają w swojej sali przez cały czas trwania wydarzenia, czuwając nad jego przebiegiem. Pozostali uczniowie poszczególnych klas pod opieką wychowawców odwiedzają kolejno każdą salę i wykonują różne zadania, np. mogą rozwiązywać przygotowaną przez gospodarzy sali krzyżówkę czy rebus, wykonywać czynności charakterystyczne dla danej profesji, uczyć się wybranych nazw zawodów w języku migowym, poznać, jak zapisuje się je alfabetem Braille'a – Załącznik 2. Uczniowie reprezentujący gospodarzy przeprowadzają przygotowany przez siebie konkurs po kolei dla każdej grupy zwiedzających. Za udział w konkursie klasa, z której padło najwięcej właściwych odpowiedzi otrzymuje nagrodę. Pozostałe klasy otrzymują wyróżnienia (nagrodę pocieszenia) lub mogą obejrzeć film tematyczny, np. strażak, stolarz, piekarz, murarz (linki do przykładowych filmów w netografii). Po projekcji nauczyciel prowadzi rozmowę dotyczącą najważniejszych aspektów danego zawodu, takich jak: predyspozycje i wymagania do pracy w danym zawodzie, środowisko pracy, charakterystyczne cechy i atrybuty zawodu.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Tuwim J., *Wszyscy dla wszystkich*.

Zawody:

strażak – <https://www.youtube.com/watch?v=qzkhYiXD6I> [dostęp: 20.11.2017].

stolarz – <https://www.youtube.com/watch?v=oakHZm7AzKg> [dostęp: 20.11.2017].

piekarz – <https://www.youtube.com/watch?v=gcvECLkja0w> [dostęp: 20.11.2017].

murarz – <https://www.youtube.com/watch?v=26z8eGA7n9U> [dostęp: 20.11.2017].

migowe nazwy zawodów – <https://www.youtube.com/watch?v=gqSxgB6URQ4> [dostęp: 20.11.2017].

ZAŁĄCZNIK 1

Przykładowe pytania do konkursu

W których zawodach pracuje się w nocy?

Jakie zawody wymagają siły fizycznej?

W których zawodach pracuje się w mundurze?

Kto używa w swojej pracy igły?

Kto ratuje ludzi?

Dzięki komu rano zjesz śniadanie?

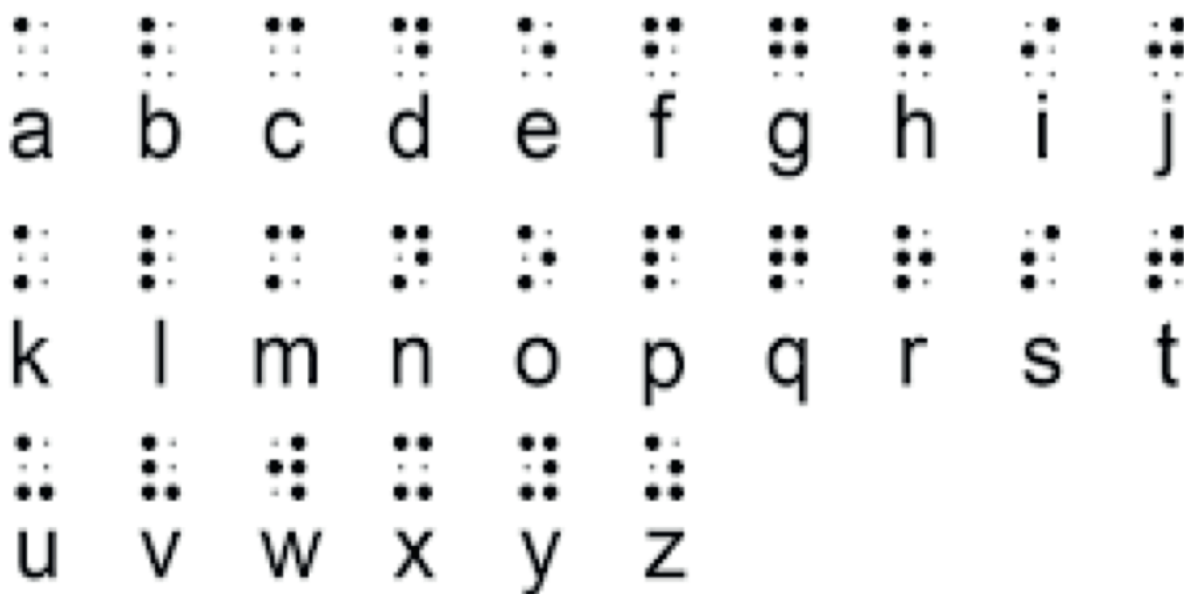
W których zawodach pracuje się na zewnątrz?

Które zawody wytwarzają przedmioty codziennego użytku, np.....?

ZAŁĄCZNIK 2

Alfabet Braille'a

The Braille Alphabet

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Trofea zawodowe – Poznajemy zawody ludzi, których spotkaliśmy w...

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- odtwarza w porządku chronologicznym wskazane zdarzenia;
- wskazuje różnorodne czynności wykonywane przez osoby wykonujące zawody związane z określoną sytuacją życiową;
- przyporządkowuje czynności do określonych zawodów;
- ilustruje wybrane czynności zawodowe;
- wykonuje prace i impresje plastyczne jako formy przekazania (...) uczuć, nastrojów i zachowań (np. prezent, zaproszenie)¹.

METODY PRACY:

- ekspresja plastyczna;
- pogadanka;
- praca w grupach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- materiały plastyczne.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Wspomnienia

Uczniowie opowiadają chronologicznie o wydarzeniach mających miejsce podczas zajęć „Zawody na celowniku”. W oparciu o materiał stworzony na poprzednich zajęciach dopisują wydarzenia, które nie zostały zaplanowane. Uczniowie wymieniają osoby w kolejności, w jakiej je spotkali, nauczyciel zapisuje na tablicy. Uczniowie tworzą mapę aktywności – dopisują przy każdej osobie czynności wykonywane przez nią.

2. Jaki to zawód? – praca w grupach

Uczniowie wykonują ilustrację obrazującą jedną czynność wykonywaną przez spotkaną osobę. Zastanawiają się, czy dana czynność podoba im się i uzasadniają swoją ocenę. Wskazują korzyści, jakie inni mogą odnieść z wykonywania przez tę osobę zilustrowanej czynności.

3. Zgadnij, o kim myślę

Uczniowie umieszczają swoje mapy aktywności w widocznym miejscu klasy, świetlicy itp.

Następnie każdy uczeń układa zagadkę o wybranym zawodzie. W zagadce mogą znaleźć się czynności, które nie były omawiane w czasie lekcji. Rozwiązania zagadek podają zgłaszające się dzieci.

Np. Wlepia mandaty i ruchem kieruje, każdy bezpiecznie się dzięki niemu czuje.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Zagadki o zawodach, <http://dzieci.epapa.pl/zagadki/21/> [dostęp: 25.07.2016].

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja plastyczna (Dz.U.2017 poz.356.)

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ I ICH RODZICAMI

rekomendowany do realizacji w ramach wspólnego spotkania

TEMAT: W centrum handlowym.

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu, opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach oraz omawianie znaczenia zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonują.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- pokazuje proste czynności zawodowe w wybranych profesjach;
- wskazuje miejsce wykonywania wybranego zawodu;
- posługuje się przyborem zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- ćwiczenia integrujące grupę;
- metoda praktycznego działania.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- sprzęt multimedialny;
- papier A3, różnokolorowe markery;
- zgromadzone eksponaty – zabawki;
- flipchart;
- karty z zapisanymi zawodami spotykanymi w centrum handlowym.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Nauczyciel, przygotowując zajęcia, powinien wspólnie z rodzicami wcześniej ustalić zakres zajęć, aby zgromadzić właściwe rekwizyty, akcesoria, towary, stroje itp. „Wyposażenie” i wystrój centrum handlowego mogą być zorganizowane z zabawek.

1. Z czym rodziny przybywacie?

Nauczyciel kieruje swobodną rozmową na temat rodzinnych wizyt w centrum handlowym, ze zwróceniem uwagi na różnorodność oferty: usługowe i handlowe. Uczestnicy zajęć koncentrują się na zawodach możliwych do spotkania w centrum handlowym. Każdy, kto powie nazwę zawodu, zapisuje ją, np. sprzedawca, strażnik, ochroniarz, kosmetyczka, kucharz, kelner, optyk, ślusarz itp.

Uczniowie i rodzice zostają podzieleni na zasadzie przypadku na 4-osobowe grupy w konfiguracji dwoje dorosłych + jedno do trojga dzieci. Przedstawiciele każdej grupy losują kartę z zapisanym zawodem. Grupa przygotowuje jedną scenkę rodzajową związaną z wylosowanym zawodem, np.: fryzjer, sprzedawca, okulista, kelner, bileter, ochroniarz itp.

2. W centrum handlowym zabawa trwa

Każda grupa organizuje jedno stanowisko pracy w centrum handlowym. Dobiera rekwizyty, stylizuje pomieszczenie, zabezpiecza towar, przygotowuje stroje pracowników, pieniądze. Nadaje swojemu stanowisku nazwę. Najpierw rodzice są pracownikami, a uczniowie klientami, później następuje zmiana. Warto zwrócić uwagę, aby w trakcie zabawy uczniowie pozyskali od rodziców wiele informacji o zawodach.

3. Odsapnijmy!

Po zabawie uczestnicy głosują na najlepsze stanowisko pracy, np. zapisując nazwę wybranego stanowiska na karteczce i wrzucając ją do słoika, koszyka itp. Prowadzący podkreśla, że nie oddaje się głosu na stanowisko przygotowane przez swoją grupę. Uczniowie przygotowują uzasadnienie wyboru. Każda grupa wskazuje stanowisko, które uważa za najlepsze.

4. Mini flash mob¹ na pożegnanie lub Katalog zawodów

Uczestnicy wykonują techniką dowolną wspólny alfabet zawodów albo prowadzący opisuje przykładowy flash mob (np. na podstawie opisu w Wikipedii), a uczestnicy proponują swój na zakończenie spotkania w centrum handlowym.

Dla prowadzącego:

Nauczyciel wraz z uczniami może systematycznie poszerzać klasowy katalog zawodów.

Dla prowadzącego:

Można też przygotować taneczny flash mob, np. wykorzystując nagranie: <https://www.youtube.com/watch?v=qt11INic384> (18.10.2016) z sekwencją ruchów:

- 10 taktów ustawienie w kole
- 16 taktów marsz
- 16 taktów podanie ręki sąsiadowi z przodu z tyłu
- 16 taktów marsz i rozglądanie się w dal
- 16 taktów przysiad i gładzenie podłogi
- 16 taktów: 8 klaśnień, 8 klaśnień o dłonie sąsiada z prawej
- 16 taktów marsz
- itd. – powtarzamy.

¹ *Flash mob* (ang. dosł. błyskawiczny tłum) – określenie, którym przyjęło się nazywać sztuczny tłum ludzi gromadzących się niespodziewanie w miejscu publicznym w celu przeprowadzenia krótkotrwałego zdarzenia, zazwyczaj zaskakującego dla przypadkowych świadków. W akcji uczestniczą nieznanymi sobie sobie ludzie znający jedynie jej termin i planowane działanie. Zazwyczaj akcje takie organizowane są za pośrednictwem Internetu lub SMS-ów (https://pl.wikipedia.org/wiki/Flash_mob).

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ I ICH RODZICAMI

rekomendowany do realizacji w ramach wspólnego spotkania

TEMAT: Halo! Usterka! Szukam pomocy.

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach, omawianie znaczenia zaangażowania różnych zawodów w kształt bliskiego otoczenia.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- odgrywa różne role zawodowe w zabawie;
- podaje nazwy kilku zawodów pomocnych w sytuacjach awaryjnych (typu: usterka w domu);
- omawia znaczenie wybranych zawodów w codziennym życiu ludzi;
- podejmuje próbę własnej identyfikacji z wybranym zawodem.

METODY PRACY:

- mapa myśli;
- odgrywanie ról;
- rozmowa kierowana;
- ćwiczenia integrujące;
- klasyfikacja i weryfikacja informacji;
- praca w grupach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- papier A3, różnokolorowe markery;
- ilustracje przedstawiające ludzi wykonujących różne zawody (np. <http://www.e-zamek.pl/biblioteka>);
- kartki papieru A4 pocięte na paski (ok.70 pasków).

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Rodzice i uczniowie siedzą w kręgu na krzeselkach. Na stoliku w dostępnym miejscu rozłożone są ilustracje (np. wycięte z gazet), przedstawiające ludzi wykonujących różne zawody.

1. Kalejdoskop zawodów

Nauczyciel prosi rodziców o przypomnienie sobie, z jakich usług (związanych z domem/mieszkaniami) w ostatnim czasie korzystali. Zapisuje wskazane nazwy zawodów na paskach papieru.

Dla prowadzącego:

Nauczyciel przygotowuje na kartkach A4 nazwy zawodów związanych z usługami: hydraulik, elektryk, ogrodnik, krawiec, szewc itp.

2. Kto udzieli pomocy?

Uczniowie dobierają się w pary i losują paski z nazwami zawodów. Zadaniem pary jest zgromadzenie informacji o wylosowanym zawodzie. Mogą w poszukiwaniu informacji korzystać z pomocy rodziców.

Na podstawie zebranych informacji uczniowie przygotowują kartę zawodu (w domu uzupełniają ją o inne informacje uzyskane z różnych źródeł), następnie prezentują wybrane zawody w dowolnej formie, np. opowiadają, odgrywają scenkę tematyczną, wykonują schematyczne rysunki.

3. Chcę pomagać. Być może zostanę...

Nauczyciel prowokuje dyskusję z uczniami poprzez poszukiwanie odpowiedzi na pytania:

- *Dlaczego wasi rodzice w awaryjnych sytuacjach korzystają z usług osób pracujących w różnych zawodach?*
- *Po co potrzebne są takie zawody?*
- *Kto z was chciałby pracować w którymś z tych zawodów?*
- *Co jest według was najtrudniejszego w tych zawodach?*

W trakcie rozmowy uczniowie odpowiadają na zadane pytania i uzasadniają swoje odpowiedzi. Prowadzący zachęca do uzupełniania wypowiedzi uczniów przez rodziców.

4. Mam fachowca – biorę go ze sobą!

Kończąc zajęcia, nauczyciel prosi, aby każdy uczeń w porozumieniu ze swoim rodzicem wskazał fachowca, który według nich jest najważniejszy. Chętne osoby uzasadniają wybór.

Wypowiedzi mogą przybrać schemat:

Według nas najważniejszy jest zawód... Bez niego...

Np. *Według nas najważniejszy jest zawód elektryka. Bez niego żylibyśmy w wiecznych ciemnościach.*

Na zakończenie nauczyciel zapowiada zorganizowanie w klasie wystawki opracowanych przez dzieci kart zawodów. W tym celu prosi o uzupełnienie ich w domu i przyniesienie na kolejne zajęcia.

Dla prowadzącego:

Jeżeli któryś z rodziców pracuje jako wymieniony fachowiec, może być zaproszony na spotkanie z dziećmi, aby opowiedział o swojej pracy.

NETOGRAFIA:

<http://www.e-zamek.pl/biblioteka> [dostęp: 16.11.2017].

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć świetlicowych

TEMAT: Reporterskim okiem – wywiad z pracownikami szkoły.

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu, opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach oraz opisywanie, czym jest praca, i omawianie jej znaczenie w życiu człowieka (na wybranych przykładach).

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń

- opisuje rolę pracy w życiu człowieka;
- nazywa i opisuje zawody oraz stanowiska osób pracujących w szkole;
- odczytuje uproszczone rysunki, piktogramy;
- dobiera właściwe formy komunikowania się w różnych sytuacjach społecznych¹;
- uczestniczy w rozmowach, zadaje pytania, udziela odpowiedzi, prezentuje własne zdanie i formułuje wnioski;
- rozwija słownik czynny w zakresie pojęć: odpowiedzialność, reporter, wywiad².

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- giełda pomysłów;
- wywiad;
- ekspresja plastyczna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- materiały biurowe – kartoniki, karteczki w 2-3 kolorach, magnesy, papier, markery.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Podczas zajęć uczniowie siedzą w kręgu na krzesłkach lub na dywanie, do stolików podchodzą tylko w chwili pracy z kartą. Przed rozpoczęciem zajęć należy zawiesić na tablicy pytanie: *Kto jest ważny w naszej szkole?*

1. Odpowiedzialność – co to takiego?

Prowadzący kieruje rozmową o odpowiedzialności, zadając pytania, np.:

- *Kto pracuje w naszej szkole?*
- *Za co są odpowiedzialne osoby pracujące w naszej szkole?*
- *Co by było, gdyby te osoby niewłaściwie wykonywały swoją pracę?*

Następnie odnosi temat odpowiedzialności do własnych doświadczeń uczniów:

- *Za co wy jesteście odpowiedzialni?*
- *Czy wywiązujecie się z tych zadań?*
- *Jakie byłyby skutki braku waszej odpowiedzialności?*

2. Poszukujemy informacji

Uczniowie samodzielnie dobierają się w 4-5 osobowe grupy, wybierają lidera. Prowadzący pyta: *Kto pracuje w naszej szkole?* Uczniowie w grupach przygotowują odpowiedź, lider przedstawia ją, wymieniając funkcje osób. Prowadzący zapisuje odpowiedzi na tablicy, tak aby powstał spis osób pracujących w szkole. Nauczyciel proponuje wcielenie się w rolę reporterów i przeprowadzenie wywiadów z pracownikami szkoły.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej: edukacja językowa (Dz.U.2017,poz356).

² Ibidem.

3. Przygotowanie wywiadu z pracownikami szkoły

Zadaniem każdej z grup jest przygotowanie kilku pytań do wywiadu z wybranym pracownikiem szkoły, na podstawie których dowiedzą się o jego pracy i za co w niej jest odpowiedzialny. Następnie grupy porównują przygotowane pytania i wybierają wspólne dwa-trzy, które zadadzą podczas wywiadu.

Dla prowadzącego:

Warto wykorzystać tę sytuację dydaktyczną do rozmowy o zawodzie reportera.

4. Przeprowadzenie wywiadów

Każda grupa losuje kartę z nazwą stanowiska osoby, z którą mają przeprowadzić wywiad. Przygotowują do zabrania ze sobą „mikrofony-zabawki” i karteczki w tylu kolorach, ile zostało wybranych pytań do zadania. Podpisują karteczki numerami pytań. Idą do odpowiednich pracowników szkoły, by przeprowadzić wywiad. W trakcie wywiadów jedna osoba zadaje pytania, pozostałe robią notatki na karteczce danego koloru.

5. Po wywiadzie

Na podstawie uzyskanych podczas wywiadu informacji każda grupa przygotowuje rysunkową wizytówkę osoby, z którą rozmawiały. Wizytówka ma być także odpowiedzią dla uczniów grup przedszkolnych i klas pierwszych, które nie potrafią jeszcze czytać, na temat pracy danej osoby.

6. Podsumowanie

Grupy przedstawiają efekty swojej pracy. Na tablicy przypinają wizytówki i kolorowe kartki z odpowiedziami na pytania. Następnie prowadzący odczytuje pytanie zawieszony na początku zajęć: *Kto jest ważny w naszej szkole?*

7. Zapowiedź następnych zajęć

Prowadzący zapowiada temat najbliższych zajęć plastycznych – wykonanie upominków dla pracowników szkoły np. z okazji zbliżającego się Święta Edukacji Narodowej.

Dla prowadzącego:

Elementem upominków mogą być wizytówki pracowników przygotowane podczas zajęć.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: W zwierzyńcu.

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- nazywa zwierzęta dzikie i oswojone/hodowlane;
- wskazuje zawody związane ze zwierzętami i czynności związane ze zwierzętami;
- opisuje miejsce pracy w zawodach związanych ze zwierzętami;
- porównuje swoje cechy i cechy ważne w wybranym zawodzie;
- przedstawia charakterystykę wybranych zajęć i zawodów ludzi¹.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- klasyfikowanie, grupowanie;
- scenki.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- pisaki, mazaki, kredki;
- papier A4;
- tablica interaktywna;
- sznurek, spinacze;
- Przykładowi „miłośnicy zwierząt” – Załącznik 1 (dla nauczyciela).

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Milusińscy oswojeni i dzicy

Dzieci wybierają nazwy zwierząt rozpoczynające się na literę imienia lub nazwiska dziecka. Następnie zapisują na kartkach nazwy tych zwierząt. Opowiadają, kto i jak opiekuje się nimi. Rozważają, czy są zwierzęta, które nie potrzebują pomocy.

Dla prowadzącego:

Nauczyciel zapisuje nazwy osób opiekujących się zwierzętami.

2. Opiekunowie milusińskich znani i nieznani

Nauczyciel prosi o podawanie przez uczniów nazw innych miłośników zwierząt i zapisuje je na tablicy. Następnie uczniowie zapoznają się z nazwami zawodów i wybierają te, które są wg nich najciekawsze lub które w przyszłości chcieliby wykonywać.

3. Zaopiekuj milusińskiego

Chętni uczniowie prezentują czynności zawodowe w wybranych zawodach, pozostali odgadują, co to za zawód. Wybierają najciekawszy zawód związany ze zwierzętami.

4. Portret miłośnika zwierząt

Uczniowie rysują siebie jako miłośnika zwierząt w wybranym zawodzie. Chętni uzasadniają swój wybór. Wypowiedzi dzieci – za co możemy podziękować ludziom pracującym ze zwierzętami.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

http://www.zpazurem.pl/artykuly/profesje_dla_milosnikow_zwierzat

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja przyrodnicza (Dz.U.2017 poz.356.).

ZAŁĄCZNIK 1

Przykładowi „miłośnicy zwierząt”

EDUKACJA

Pracownik naukowy: hipolog, kynolog

Trener

Treser

Hipoterapeuta

SPORT

Jeździec zawodowy

Sędzia zawodów hippicznych

Komentator sportowy

Artysta cyrkowy

ZDROWIE I PIELEGNACJA

Lekarz weterynarii (w tym stomatolog)

Kowal

HANDEL

Sprzedawca w sklepie zoologicznym

USŁUGI

Policjant konny

Dorożkarz

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Moja mama wszystko potrafi.

CEL OGÓLNY: Podawanie nazw zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisywanie podstawowej specyfiki pracy w wybranych zawodach.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wskazuje czynności zawodów mamy;
- opisuje właściwy zawód swojej mamy;
- przyporządkowuje czynności do zawodu;
- opisuje miejsce wykonywania zawodu mamy,
- wypowiada się w formie uporządkowanej i rozwiniętej na tematy związane z przeżyciami (...)¹.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- ekspresja plastyczna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- wiersz Cz. Kuriaty *Ile zawodów ma mama* – Załącznik 1 (po 1 egz. dla każdego ucznia);
- Uzupełnianka – Załącznik 2 (po 1 egz. dla każdego ucznia).

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Zawody mojej mamy

Uczniowie słuchają wiersza Czesława Kuriaty odczytanego przez nauczyciela. W czasie pierwszego czytania zapamiętują, jakie czynności wykonuje mama. Po wysłuchaniu wiersza otrzymują od nauczyciela tekst wiersza (Załącznik 1). Ich zadaniem jest wyszukanie i podkreślenie w tekście wszystkich czynności, jakie wykonuje mama.

Otrzymują kartę pracy – tabelę (Załącznik 2). Uzupełniają tabelkę – wpisują nazwy zawodów przyporządkowując je do podanych czynności wykonywanych przez mamę.

Dla prowadzącego:

Dziecko z niepełnosprawnością intelektualną wykonuje tylko pierwsze zadanie (podkreśla wskazane kolorem czynności mamy).

2. Zawód mojej mamy

Uczniowie opowiadają o rzeczywistych zawodach swoich mam i zawodowych czynnościach. Czy niektóre czynności (Załącznik 2) są elementem prawdziwego zawodu mamy?

BIBLIOGRAFIA:

Kuriata Cz., *Ile zawodów ma mama*.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja społeczna (Dz.U.2017 poz.356.)

ZAŁĄCZNIK 1

Ile zawodów ma mama – Czesław Kuriata

Dziś takie zadanie sobie stawiamy:
wymieniamy wszystkie zawody Mamy,
a może powiem jeszcze prościej,
sprawdzamy, czy dobrze pamiętamy
naszej Mamy codzienne czynności,
które przez cały rok – w zimie i w lecie,
Mama wykonuje tak dobrze, jak nikt na świecie.
I choć Mama ma tyle pracy,
wszystko robi najlepiej i najmilej
i jedynie niekiedy narzeka,
że czas tak szybko ucieka.
A więc sprawdźcie, czy dobrze pamiętacie,
jakie Mama co dzień wykonuje prace.
Mama jest kucharką doskonałą,
jakich jest na świecie mało.
Ona robi śniadanie, obiad i kolację-
myślę, że przyznacie mi rację,
że są to przysmaki same,
jak przystało na naszą Mamę.
Mama najwdzięczniej i najmilej
Podaje do stołu dania znakomite-
i w tej czynności jest zawód ukryty.
I wtedy są Mamy najpiękniejsze chwile,
gdy jemy wszystko z apetytem.
A jeśli kochamy nasze Mamy,
w zmywaniu naczyń im pomagamy.
Mama ciągle mieszkanie sprząta,
porządkuje rzeczy, które wy po kątach
bawiąc się rozrzucacie niedbale –
i w tej czynności zawód Mamy niełatwy wcale.
Mamy dziełem czysta bielizna
i dlatego każdy z was przyzna,
że w tym także mamy
inny zawód naszej Mamy.
Mama upiec ciastka da radę,
a nawet zrobić czekoladę-
więc z tego wynika,
że zastąpi nawet cukiernika.
Kolejny zawód mamy inny
także łatwo odgadniecie –
Mama siada do maszyny,
aby uszyć sukienkę Elżbiecie.
Mama zrobiła sweter na drutach,
z którego cieszy się Uta,
zrobiła też bambosze,

które ja noszę.
Mama to najlepsza księgową,
którą od liczenia boli głowa,
aby zmieścić się w domowym budżecie
i kupować, to co chcecie.
Nie ma rzeczy niedostępnej dla niej,
zawsze kupi najlepsze, najtaniej.
I o tym pamiętać warto, gdy ktoś z nas leży chory
i brzusek lub głowa go boli,
Mama jest troskliwą pielęgniarką.
A gdy ze szkoły wracamy,
zaczyna się inny zawód Mamy.
Mama uczyć potrafi
śpiewu i ortografii
i co dzień objawia wiele trosk
o nasz rodzinny język polski.
A jak się mama cieszy,
jak osiągamy w szkole sukcesy –
a to przecież jej zasługa wielka,
bo ileż ma z nami kłopotów
nasza Mama – nauczycielka
wszystkich przedmiotów.
Mama także co dzień
z tatą i z nami razem
na działkę chodzi –
i dlatego mamy w domu tyle jarzyn,
jemy truskawki i dynie,
z których nasza działka słynie.
A więc z tego wynika,
że Mama ma także zawód ogrodnika.
A teraz niech każdy poćwicz
i wszystkie zawody Mamy wyliczy.

ZAŁĄCZNIK 2

Czynności wykonywane przez mamę	Zawód
Ona robi śniadanie, obiad i kolację.	
Podaje do stołu dania znakomite.	
Mama ciągle mieszkanie sprząta, porządkuje rzeczy.	
Mama upiec ciastka da radę, a nawet zrobić czekoladę.	
Mama siada do maszyny, aby uszyć sukienkę Elżbiecie.	
Od liczenia boli głowa, aby zmieścić się w domowym budżecie i kupować, to co chcecie.	
Gdy ktoś z nas leży chory i brzusek lub głowa go boli.	
Mama uczyć potrafi śpiewu i ortografii i co dzień objawia wiele trosk o nasz rodzinny język polski.	
Na działkę chodzi i dlatego mamy w domu tyle jarzyn, jemy truskawki i dynie, z których nasza działka słynie.	

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLASY I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Dzisiejszy Jaś – kim będzie jako Jan?

CEL OGÓLNY: Opowiadanie, kim chciałoby się zostać i co chciałoby się robić; opisywanie, czym jest praca, i omawianie jej znaczenie w życiu człowieka (na wybranych przykładach).

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenia pojęć: *praca, zawód*;
- demonstruje ruchem czynności charakterystyczne dla wylosowanego zawodu;
- korzysta z przekazywanych informacji;
- w formie ustnej buduje kilkuzdaniową wypowiedź, argumentuje swój wybór¹;
- uczestniczy w zabawie związanej z różnymi zawodami;
- współpracuje w parze i grupie;
- wyjaśnia znaczenie słowa praca.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- pantomima;
- zabawa ruchowa
- ekspresja plastyczna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- karteczki, karteczki samoprzylepne;
- pojemnik;
- kartki z bloku A3, kredki;
- *Zawodowe zagadki* – Załącznik 1 (do pocięcia).

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Przed zajęciami prosimy uczniów, aby porozmawiali z rodzicami o tym, jaki zawód najbardziej do każdego z nich pasuje.

1. Rozmowa o pracy

Nauczyciel zadaje pytania dotyczące pracy i zawodów, m.in.:

- *Jakie zawody wykonują wasi najbliżsi?*
- *Jakie jeszcze znacie zawody?*
- *Dlaczego ludzie pracują?*

Prosi uczniów, aby wyjaśnili, co oznaczają pojęcia *praca* i *zawód*.

Następnie każdy uczeń zapisuje na karteczce, kim chciałby zostać w przyszłości i wrzuca złożoną karteczkę do pojemnika.

2. Kim chcemy zostać?

Każda grupa losuje jedną karteczkę z pojemnika. Zadaniem jest przygotowanie pantomimy przedstawiającej dany zawód. Pozostałe grupy odgadują, jaki to zawód.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej: np.wiedza o społeczeństwie (Dz.U. 2017,poz.356).

3. Cechy charakteru osób wykonujących różne zawody – praca w grupach

Nauczyciel dzieli uczniów na czteroosobowe grupy. Każda grupa losuje karteczkę (Załącznik 1) z pojemnika. Zadaniem grupy jest zapisanie na karteczkach cech charakteru osoby wykonującej dany zawód – każdą cechę zapisują na małej karteczce. Nauczyciel zapisuje na tablicy nazwy wylosowanych przez grupę zawodów, a przedstawiciele grup po kolei przedstawiają zapisane cechy i przyczepiają na tablicy karteczki wokół nazwy zawodu. Uczniowie poszukują wspólnych cech dla różnych zawodów i cech różniących je.

4. Zabawa ruchowa

Dla prowadzącego:

Zabawa może mieć różny przebieg i można naśladować różne zawody, najlepiej wymienione wcześniej przez uczniów. Można też poprosić uczniów, aby sami lub w parach wybrali jakiś zawód, przygotowali polecenia i poprowadzili zabawę.

Np. w czteroosobowych zespołach przygotowują przedstawienie ruchowe zawodu fryzjer. Krzesła ustawione są w różnych miejscach sali (o połowę mniej krzeseł niż uczniów). Część dzieci siada na krzesłach i odgrywa rolę klientów salonu fryzjerskiego, a pozostali uczestnicy wcielają się w rolę fryzjerów. Następnie dzieci zamieniają się rolami. Nauczyciel mówi:

- mycie
- wycieranie
- strzyżenie
- suszenie
- czesanie
- przeglądanie się
- pożegnanie

5. Mój zawodowy autoportret – praca plastyczna

Nauczyciel prosi uczniów o przedstawienie siebie w przyszłości dowolną techniką. Uczniowie oglądają prace, wskazują: jaki to zawód i po czym poznali ten zawód. Można zwrócić uwagę na stroje i rekwizyty charakterystyczne dla różnych zawodów. Czy to się może zmienić?

Dla prowadzącego:

Nauczyciel może się podzielić swoimi doświadczeniami wyboru zawodu, kariery zawodowej.

6. Zawodowe zagadki

Chętni uczniowie mogą układać nowe zagadki.

ZAŁĄCZNIK 1

Zawodowe zagadki

1. Ktoś za zeszytem przegląda zeszyt, choć jest zmęczony – jeszcze pracuje. Gdy stawia piątkę, bardzo się cieszy. Przykro mu bardzo, gdy stawia dwójkę.

2. Leczy wszystkich ludzi, odwiedza też chore dzieci. Chodzi w białym fartuchu. Kto to jest? Czy wiecie?

3. Siedzi w samochodzie, trzyma kierownicę, wozi towary po kraju, przewozi za granicę.

4. Spotkasz go w ogrodzie, gdzie pracuje co dzień. Dbą o klomby i rabatki, kocha rośliny i kwiatki.

5. Nie jest kotem, a bez strachu po spadzistym chodzi dachu. Czarne ręce ma i twarz, i ty go na pewno znasz.

6. Kto pracuje w hełmie, pnie się po drabinie, kiedy syczy ogień i gdy woda płynie?

7. Stoję na drabinie, trzymam pędzle w ręce. Pomóżcie mi wszyscy w pracy i w piosence.

8. Ma biały fartuch jak lekarz, ale nie leczy – wypieka.

9. Wapno kielnią rzuca, cegłę z cegłą spaja. Będzie dom gotowy na drogi rozstajach.

10. Kto na skrzyżowaniu bez obawy staje, bo ręką zatrzyma auta i tramwaje?

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Zawody na celowniku.

CEL OGÓLNY: Omawianie znaczenia zaangażowania różnych zawodów w kształt bliskiego otoczenia.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- określa, w jakich sytuacjach życiowych spotkać można ludzi, którzy wykonują rozmaite zawody;
- wymienia co najmniej 5 zawodów osób, których zawodowe zaangażowanie może wpłynąć na realizację zaplanowanego wydarzenia;
- przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad¹;
- planuje przebieg wydarzenia szkolnego z pomocą pozostałych uczestników zajęć.

METODY PRACY:

- tworzenie grupowej mapy aktywności;
- praca grupach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- mapa lub inny rekwizyt związany z organizowanym wydarzeniem;
- tablica multimedialna lub szary papier do tworzenia mapy wydarzenia;
- zbiór zagadek o zawodach.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Po co ten rekwizyt?

Nauczyciel wchodzi do sali, trzymając w ręce mapę lub inny rekwizyt związany z planowanym wydarzeniem szkolnym, np. pacynkę w przypadku wizyty w teatrze, produkty mleczne w sytuacji planowanych odwiedzin w gospodarstwie rolnym itp.

Uczniowie odgadują, czym będą się zajmować w czasie zajęć. Nauczyciel uszczegóławia temat, np.: *Zaplanowanie wydarzenia oraz próba zastanowienia się nad zawodami osób, które przyczynią się do jego realizacji.*

2. Wszystko zależy od nas

Problem: Jaki będzie przebieg wydarzenia, w którym mamy wziąć udział?

Nauczyciel podaje zasady metody np.:

- *każdy ma prawo zgłosić dowolną liczbę pomysłów;*
- *nikt nie krytykuje pomysłów innych osób;*
- *nie powtarzamy pomysłów, które już zostały zgłoszone;*
- *po zakończeniu zgłaszania w drodze dyskusji wybierzemy pomysły, które wejdą w skład planu wydarzenia, oraz ustalimy ich kolejność;*

Nauczyciel w trakcie zgłaszania zapisuje kolejne wydarzenia, tworząc podstawowe gałęzie graficznego schematu – planu.

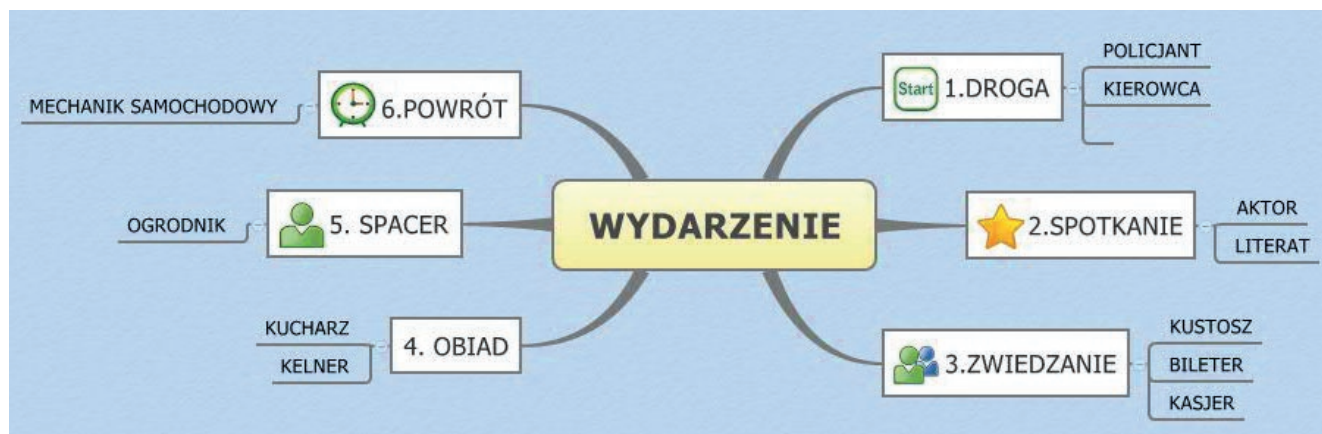
3. Jak to będzie przebiegało? – praca w grupach

Grupę dzielimy na tyle zespołów, ile punktów zawiera opracowany plan wydarzeń. Każdy zespół przygotowuje krótką wypowiedź na temat przewidywanego przebiegu danego punktu programu (z uwzględnieniem osób, które przy realizacji danego etapu będzie można spotkać). Następnie jedna osoba z każdej grupy kolejno prezentuje przygotowany materiał, uwzględniając nazwy zawodów, oraz określa czynności osób,

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja społeczna (Dz.U.2017 poz.356.).

których spotkanie przewiduje. Podkreśla znaczenie tych czynności w realizacji powziętego planu. Druga osoba z grupy jednocześnie dorysowuje podgałęzie gałęzi danego wydarzenia na schemacie. W ten sposób powstanie grupowa mapa wydarzenia.

Przykładowa mapa stworzona w programie xmind <http://www.xmind.net/share/>. Może stanowić wzór do rysunku, który uczniowie będą wykonywać:

4. Zgadnij, kto to (alternatywa ze względu na czas)

Uczniowie wymieniają kolejne etapy wydarzenia. Odgadują nazwy zawodów, które były omawiane w czasie lekcji, opisanych przez nauczyciela w formie zagadek np.:

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Zagadki o zawodach, <http://dzieci.epapa.pl/zagadki/21/> [dostęp: 25.07.2016].

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Miłośnik to ja i ty.

CEL OGÓLNY: Wskazywanie treści, których dziecko lubi się uczyć, oraz uzasadnianie potrzeby uczenia się i zdobywania nowych umiejętności.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- wymienia powody uczenia się;
- nazywa czynności związane z uczeniem się;
- formułuje własne zdanie na temat czynności związanych z uczeniem się;
- określa zawody powiązane z danym typem aktywności;
- argumentuje na rzecz przyjętego stanowiska;
- uważnie słucha i interpretuje treść utworu poetyckiego;
- wyszukuje w tekstach fragmenty (...) określone przez nauczyciela¹.

METODY PRACY:

- rozmowa kierowana;
- autoprezentacja;
- ekspresja twórcza;
- praca w grupach.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- wiersz J. Jesionowskiego *Po co się uczyć* – Załącznik 1 (dla nauczyciela);
- piktogramy obrazujące zajęcia szkolne;
- pacynki;
- karteczki samoprzylepne.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Po co się uczyć?

Wysłuchanie fragmentu wiersza Jerzego Jesionowskiego *Po co się uczyć?*. Nauczyciel czyta i prowokuje rozmowę o potrzebie uczenia się. Wymienione przez uczniów powody zapisywane są w formie słoneczka.

2. Uczymy się...

Uczniowie wymieniają i nazywają czynności związane z uczeniem się. Wymieniają np.: czytamy, piszemy, śpiewamy, malujemy, gimnastykujemy się, gramy w gry, liczymy, rozwiązujemy zadania. Nauczyciel zapisuje na tablicy, motywuje uczniów do podania przynajmniej 10 czynności.

3. Mój znak

Uczniowie otrzymują karteczkę samoprzylepną, aby ograniczyć format rysunku. Zadaniem ucznia jest wybranie jednej ulubionej czynności związanej z uczeniem się i narysowanie symbolu tej czynności.

4. W poszukiwaniu tego, co lubię...

Uczniowie, których piktogramy dotyczą tej samej czynności, tworzą zespół. Każdy zespół otrzymuje pacynkę o imieniu *Miłośnik...*, zgodną z piktogramem.

Zadaniem zespołów jest uzupełnienie imienia pacynki, np.: Miłośnik gimnastyki, Miłośnik liczenia, Miłośnik informatyki itd. Uczniowie przygotowują krótką prezentację, którą wygłoszą za pomocą pacynki. W prezentacji ulubionego przedmiotu czy czynności wskazują, do czego może im się ona przydać w przyszłości.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja polonistyczna (Dz.U.2017 poz. 356.)

Zespoły wymieniają 3 zawody w danym obszarze zainteresowań – kim mogliby być, wykorzystując wiedzę z tego obszaru zainteresowań.

Uczniowie na dużej karcie zapisują imię pacynki i zawody z nią związane i wieszają w sali.

5. Może nie może, a może jednak może?

Uczniowie pracują w parach. Każda osoba wymyśla dwie czynności, których według niej człowiek nie jest w stanie nauczyć się. Pierwsza z osób wymienia je, zaś zadaniem drugiej jest podanie przykładów/argumentów obalających to stanowisko. Następnie role odwracają się.

BIBLIOGRAFIA:

Jesionowski J., *Po co się uczyć?*

ZAŁĄCZNIK 1

Po co się uczyć? – Jerzy Jesionowski

Pytają nieraz uczniowie młodzi
Po co właściwie do szkoły chodzić?
Lekcje, zadania na co to komu?
Lepiej w palanta pograć przy domu.
Lew, choć ni dzionka w szkole nie spędził
jest królem zwierząt.
Jakoś tam będzie. Zupełnie słusznie.
Po co się trudzić ma ten, którego nauka nudzi?
Niech nadaremnie nie traci czasu
tylko od razu biegnie do lasu.
Bez trosk żyć będzie syty ukłonów
Iwa tylko musi przepędzić z tronu.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Po co się uczyć?

CEL OGÓLNY: Uzasadnianie potrzeby uczenia się i zdobywania nowych umiejętności.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- opisuje, czym jest potrzeba uczenia się na podstawie tekstu przeczytanego przez nauczyciela;
- określa rolę uczenia się w osiągnięciu wyznaczonego celu;
- koduje informacje za pomocą piktogramów;
- uczestniczy w rozmowie na tematy inspirowane literaturą;
- podaje konsekwencje wyobrażonego stanu rzeczy;
- współpracuje w grupie.

METODY PRACY:

- burza mózgów;
- mapa myśli;
- zabawa ruchowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- tekst bajki *Wróbelek* – [http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Nauczyciel_i_Szkola/Nauczyciel_i_Szkola-r-2003-t3_4_\(20_21\)/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_\(20_21\)-s267-280/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_\(20_21\)-s267-280.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Nauczyciel_i_Szkola/Nauczyciel_i_Szkola-r-2003-t3_4_(20_21)/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_(20_21)-s267-280/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_(20_21)-s267-280.pdf), s. 273 [dostęp: 29.06.2016];
- rozsypanka zdaniowa – Załącznik 1 (do pocięcia, po 1 egz. dla każdego zespołu);
- dowolna forma audiowizualna lub audio z odgłosami wróbli.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Kto to śpiewa?

Uczniowie, wchodząc do sali, słuchają nagranych odgłosów wróbli (audio lub audio-wideo). Odgadują, kto wydaje taki głos. Przez chwilę chętni mogą opowiedzieć o sytuacjach, w których przyglądali się temu ptakowi.

Następnie nauczyciel zadaje pytanie: *Po co się uczymy?* Informuje, że na przykładzie wróbelka uczestnicy zajęć odpowiedzą na to pytanie oraz zastanowią się nad tym, kto może im w tej czynności pomóc.

2. Historia jednego wróbelka

Nauczyciel czyta tekst bajki. Następnie pyta: *Dlaczego wróbelek bał się iść do szkoły?*

Po swobodnych wypowiedziach uczniów nauczyciel może postawić uzupełniające pytania, np.:

- *Na czym polegała pierwsza lekcja?*
- *W jaki sposób wróbelek otrzymał pomoc w nauce fruwania?*
- *Dlaczego wróbelek nie powinien bać się szkoły?*

Następnie przechodzi do pytań dotyczących bezpośrednio uczniów, m.in.:

- *Kto wam pomaga w nauce?*
- *Czy ta pomoc faktycznie ułatwia wam uczenie się i w jaki sposób?*

3. Jak uczył się wróbelek?

Nauczyciel, np. przez odliczanie, dzieli uczniów na 2-3 osobowe zespoły. Każdy zespół otrzymuje w kopercie rozsypankę zdaniową (Załącznik 1) i porządkuje ją, wskazując etapy nauki wróbelka. Podsumowując ćwiczenie, nauczyciel zadaje pytania nawiązujące do etapowego osiągnięcia celu, np.:

- Ile czasu wróbelek uczył się fruwać?
- Kiedy nauczył się fruwać doskonale?
- Jak kolejno wyglądała jego nauka? Jakie obejmowała etapy?
- Jak wróbelkowi wychodziło fruwanie na początku nauki?

4. Wróbelki – zabawa relaksacyjna

Uczniowie odgrywają scenę nauki latania wróbelka.

5. Po co się uczyć? – mapa myśli.

Nauczyciel zadaje dzieciom pytania:

- Czego uczył się wróbelek i po co się uczył?
- Po co wróbelek uczył się fruwać?
- A wy czego się uczycie i po co się uczycie?

Temat w mapie może być wyrażony słownie lub graficznie, np. poprzez rysunek książki z widniejącym na niej znakiem zapytania. Każde wypowiadające się dziecko dopisuje lub dorysowuje do tematu mapy myśli gałąź symbolizującą powód uczenia się i zapisuje je słowem lub rysunkiem. Warto zwracać uwagę (np. zadając pomocnicze pytania), aby kolejne dorysowywane gałęzie pokazywały kolejne cele, np.: uczyć się, by móc czytać gazety, by zdobyć wymarzone wykształcenie, by pracować w wybranym zawodzie. Uczniowie oglądają powstałą mapę, komentują. Podsumowujemy pracę, zwracając uwagę na wielość i różnorodność umiejętności: czytania, liczenia, pisania, rozumienia rzeczywistości, radzenia sobie w różnych sytuacjach, pracy w grupie i innych oraz ich przydatność w osiągnięciu celów.

Dla prowadzącego:

Zajęcia można realizować także jako zajęcia indywidualne mające na celu zmotywowanie dziecka do nauki. W takiej sytuacji realizując pkt 5., dziecko tworzy indywidualną mapę myśli.

6. Test odległych konsekwencji

W ramach podsumowania uczniowie zastanawiają się: *Co by było, gdybyśmy się nie uczyli?*

Dla prowadzącego:

Test odległych konsekwencji wzorowany na technikach myślenia twórczego J. Guilforda stymuluje zarówno kreatywność i wyobraźnię uczniów, jak i utrwała omówione podczas zajęć treści.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

<https://youtu.be/w19iJrcl0z4> WRÓBLE W GNIEŹDZIE. RELAKSUJĄCE DŹWIĘKI NATURY [dostęp: 29.06.2016].

Bajka o wróbelku, [http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Nauczyciel_i_Szkola/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_\(20_21\)/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_\(20_21\)-s267-280/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_\(20_21\)-s267-280.pdf](http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Nauczyciel_i_Szkola/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_(20_21)/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_(20_21)-s267-280/Nauczyciel_i_Szkola-r2003-t3_4_(20_21)-s267-280.pdf), s. 273 [dostęp: 29.06.2016].

lub: Molicka M., *Bajkoterapia: o lękach dzieci i nowej metodzie terapii*, Media Rodzina, 2002, s. 156

Piotrowska A., *Jak uczą się dzieci?*, <http://www.kopernik.org.pl/wystawy/galeria-bzzz/jak-ucza-sie-dzieci/> [dostęp: 29.06.2016].

ZAŁĄCZNIK 1

Wróbelek dostał się na gałązkę dębu.
Starał się oddychać wolno i spokojnie.
Poruszał skrzydełkami wolno, szybciej, coraz szybciej.
Odepchnął się nóżkami.
Pofrunął.

SCENARIUSZ INDYWIDUALNYCH ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji przez logopedę

TEMAT: Detektyw Głoska na tropie, czyli poszukuję, gdy nie wiem.

CEL OGÓLNY: Wymienianie różnych źródeł wiedzy i podejmowanie prób korzystania z nich.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- zna zasady porządkowania, klasyfikowania i grupowania rzeczy w najbliższym otoczeniu;
- opisuje cel wprowadzania zasad;
- przyporządkowuje osoby do miejsca pracy;
- wyszukuje informacje, układa w porządku alfabetycznym¹;
- ilustruje siebie w wybranym zawodzie.

METODY PRACY:

- rozmowa;
- wywiad;
- ekspresja twórcza.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- słowniki, encyklopedie, leksykony;
- papier A8, kredki, mazaki;
- karta pracy – Załącznik 1 (po 1 egz. dla każdego ucznia);
- komputer z dostępem do Internetu.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Wiosenne porządki

Uczeń grupuje, porządkuje przedmioty wg ustalonej i przyjętej zasady. Nazywa grupy przedmiotów. Nauczyciel przeprowadza ćwiczenie: ja podaję zasadę, ty porządek (np. zasada: przybory szkolne, porządek: ołówek, długopis, gumka, kredki, piórniki), potem zmiana: ty podajesz zasadę, a ja porządek.

Dla prowadzącego:

Klasyfikacja powinna dotyczyć bieżącej pracy z uczniem, np. rzeczy z określoną głoską do wywołania: rzeczy w gabinecie z głoską m.

2. Detektyw Głoska w akcji

Uczeń z nauczycielem spacerują po szkole w poszukiwaniu pracowników szkoły (ze zwróceniem uwagi w czasie marszu na fazy wydechu i wdechu). Zadaniem ucznia jest przeprowadzenie krótkiego wywiadu, celem uzyskania informacji o pracy spotkanych osób: np.: *gdzie znajduje się miejsce pracy, czym pani/pan zajmuje się szkole.*

Po powrocie uczeń podsumowuje informacje, jakie udało mu się pozyskać: kogo można spotkać w szkole, co robią pracownicy, gdzie wykonują swoje czynności zawodowe. Wykonuje zadanie z karty pracy – zadanie 1 i 2 w Załączniku 1.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja polonistyczna (Dz.U.2017 poz.356.).

Dla prowadzącego:

Uczeń głośkuje, sylabizuje nazwy zawodów, realizuje głośkę wywoływaną lub wymienia na patyku w pionizacji języka.

3. Detektyw Głoska przedstawia

Uczeń wyszukuje dodatkowe informacje nt. najbardziej interesującego zawodu, o którym rozmawiał w czasie spaceru po szkole. Zapisuje 2-3 czynności wskazane w wyszukanej hasle w słowniku, encyklopedii czy na stronie internetowej.

4. Portret poszukiwanego

Uczeń rysuje siebie w zawodzie, który najbardziej go zainteresował w czasie zwiedzania szkoły.

5. Podsumowanie

Uczeń wskazuje wszystkie dostępne w czasie zajęć źródła informacji, dzięki którym uzyskał potrzebne wiadomości. Ocenia ich przydatność.

ZAŁĄCZNIK 1

Zadanie 1. Połącz zawody z odpowiednimi czynnościami.

nauczyciel/nauczycielka	rozmawia z dzieckiem o tym, co lubi, „bawi się”
woźny/woźna	zapisuje dane uczniów, porządkuje dokumenty szkolne
kucharz/kucharka	pomaga uczniom w uczeniu się właściwego zachowania, pomaga rodzicom w opiece nad dzieckiem
sekretarz/sekretarka	uczy dzieci różnych umiejętności,
pedagog	dba o czystość w salach i na korytarzach
psycholog	gotuje, smaży

Zadanie 2. Napisz, czym zajmuje się osoba w zawodzie, który według Ciebie jest najbardziej interesujący.

.....

.....

.....

Zadanie 3. Narysuj siebie w tym zawodzie.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Jak zmieścić dzień w słoju?

CEL OGÓLNY: Planowanie swoich działań (lub działań grupy) poprzez wskazywanie podstawowych czynności i zadań niezbędnych do realizacji celu.

CELE SZCZEGÓLNE:

Uczeń:

- porządkuje i organizuje czynności codzienne w zakresie czasowym;
- wskazuje różnice porządku planu swojego w porównaniu z innymi;
- wskazuje elementy (pory) dnia¹;
- klasyfikuje czynności i przyporządkowuje je do jednostki czasu.

METODY PRACY:

- opowiadanie;
- rozmowa kierowana;
- zabawa dydaktyczna;
- pantomima / kalambury.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- karty pracy;
- zegar;
- wiersz *Szybko*, https://www.youtube.com/watch?v=hn_2GPAXTSk [dostęp: 16.11.2017];
- piłeczki, np. tenisowe, z naklejonymi napisami – Załącznik 1 (do pocięcia);
- *Mój plan na jutro* – Załącznik 2 (po 1 egz. dla każdego ucznia).

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

Dla prowadzącego:

Przed zajęciami należy ukryć w klasie piłki różnej wielkości z naklejonymi napisami – nazwami czynności codziennych (sen, śniadanie, zabawa, komputer, szkoła, podwieczorek, sport, język angielski, obiad, telewizja, zadanie domowe, czytanie, poranne mycie się, toaleta wieczorna, słuchanie muzyki, zabawa z młodszym rodzeństwem, sprzątanie pokoju, pomoc mamie itp. – Załącznik 1).

1. Jak przeżyć poranek?

Nauczyciel prosi uczniów o podanie czynności, jakie dzieci wykonują każdego ranka przed wyjściem do szkoły. Potem dzieci zapisują je na kolorowych karteczkach: jedna czynność – jedna karteczka. Metodą Słoneczka przypinają na tablicy.

2. Szybko

Nauczyciel odtwarza wiersz:

https://www.youtube.com/watch?v=hn_2GPAXTSk [dostęp: 16.11.2017], a następnie zadaje pytania, np.:

- *Czy chłopiec potrafił planować swój czas?*
- *Jakie czynności chłopiec miał wykonać o poranku?*
- *Na co nie starczało mu czasu?*
- *Dlaczego ciągle musiał się śpieszyć?*
- *Na co wam nie starcza czasu i dlaczego?*

Uczniowie uzasadniają swoje odpowiedzi. Jeszcze raz sprawdzają swoje poranne czynności zapisane i przyklejone do słoneczka. Zastanawiają się, co można zrobić, żeby mieć więcej czasu.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej: np. wiedza o społeczeństwie (Dz.U. 2017,poz.356).

3. Mój dzień – gra dydaktyczna

W rytm muzyki uczniowie spacerują po klasie, poszukując ukrytych piłek. Jeżeli ktoś znajdzie piłeczkę, nauczyciel przerywa muzykę i prosi o zilustrowanie ruchem tego, co jest zapisane na piłce. Zabawę powtarza do chwili odszukania wszystkich piłek. Odszukane piłki uczniowie wrzucają do dużego plastikowego pojemnika.

Prowadzący prosi uczniów o podanie jeszcze innych czynności, które wykonują w ciągu dnia. Oklejają kolejne piłki i dorzucają do pojemnika.

4. Czy Twój dzień jest z gumy?

Nauczyciel ustawia kosz z kulkami różnej wielkości i słów (takiej wielkości, żeby nie mieściły się w nim wszystkie piłeczki) i zaznacza, że symbolizuje on jeden dzień. Uczniowie próbują zmieścić w słoju wszystkie piłki zgromadzone podczas poprzedniej zabawy w pojemniku. Zastanawiają się, jak rozwiązać problem i ilustrują jego rozwiązanie za pomocą piłek i słoika (lub kilku słoików, jeżeli wymyślą takie rozwiązanie). Wymieniają piłeczki na różne ich wielkości, w zależności od czasu, który im zajmuje wykonanie poszczególnych czynności.

5. Mój plan dnia

Uczniowie otrzymują kartki i dowolną techniką wykonują swój plan dnia następnego. Starannie zapisują swoje zaplanowane zajęcia w ciągu doby (Załącznik 2). Nauczyciel wraz z uczniami przypominają zasady zdrowego trybu życia, np. długość snu dziecka, liczba posiłków dziennie itp.

Dla prowadzącego:

Po wykonaniu zadania uczniowie wklejają kartki do dzienniczków z informacją, że wykonanie planu będzie omówione pojutrze (od dnia zajęć).

6. Tik tak – która godzina, co robi chłopak i dziewczyna?

Dzieci układają na podłodze kartki z liczbami od 1 do 24. Kolejno uczniowie podchodzą do wybranej kartki i ruchem pokazują, co robią o wskazanej godzinie. Pozostali uczniowie nazywają czynności.

7. Dobry organizier!

Uczniowie nazywają te czynności, które bywają zbędne i przeszkadzają im w dobrym zaplanowaniu dnia. Wskazują czynności, które zajmują dużo czasu i zastanawiają się, czy mogą ich nie wykonywać lub jakoś usprawnić ich wykonanie.

Dla prowadzącego:

Nauczyciel zachęca dzieci do refleksji, dlaczego czynności stałych i obowiązków jest zdecydowanie więcej niż rozrywki. Zwraca uwagę, że o tej samej godzinie można wykonywać różne czynności.

NETOGRAFIA:

https://www.youtube.com/watch?v=hn_2GPAXTSk [dostęp: 16.11.2017].

ZAŁĄCZNIK 1

SEN
ZABAWA
PRACA NA KOMPUSERZE
ODRABIANIE ZADANIA DOMOWEGO
CZYTANIE
JEDZENIE ŚNIADANIA
NAUKA W SZKOLE
JEDZENIE PODWIECZORKU
UPRAWIANIE SPORTU
NAUKA JĘZYKA OBCEGO
JEDZENIE OBIADU
ZABAWA Z RODZEŃSTWEM
POMAGANIE MAMIE
SPRZĄTANIE POKOJU
TOALETA PORANNA
TOALETA WIECZORNA
OGLĄDANIE TELEWIZJI
JEŹDŻENIE NA ROWERZE
SŁUCHANIE MUZYKI
GRANIE W GRY
CZYNNOŚCI NIEPRZEWIDZIANE/INNE

ZAŁĄCZNIK 2

Mój plan na jutro

Napisz swój plan zajęć na jutro

Godziny	Czynności

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

rekomendowany do realizacji w ramach zajęć edukacji wczesnoszkolnej

TEMAT: Jutro pojedziemy daleko!

CEL OGÓLNY: Próbowanie samodzielnego podejmowania decyzji w sprawach związanych bezpośrednio z własną osobą.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- gromadzi i klasyfikuje informacje;
- weryfikuje działania w zależności od wskazanego miejsca i sytuacji;
- prezentuje działania na forum klasy;
- zachęca innych do własnych pomysłów;
- identyfikuje się z grupą społeczną do której należy: rodzina, klasa w szkole (...)¹.

METODY PRACY:

- praca w parach;
- praca w grupach;
- dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- komputery z dostępem do Internetu;
- atlasy i mapy Polski, mapki konturowe po jednej dla grupy;
- albumy o Polsce dostępne w bibliotece szkolnej;
- mapa sporządzona przez uczniów;
- *Planowanie podróży* – Załącznik 1 (dla nauczyciela);
- artykuły papiernicze.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE:

1. Wspomnienia z wycieczek

Uczniowie rozmawiają na temat wycieczek, w których uczestniczyli, przypominają sobie konkretne miejsca i ciekawostki z nimi związane. Pokazują na mapie miejscowości, które odwiedzili podczas wycieczek.

2. Planowanie wycieczki

Każdy uczeń wybiera miejscowość, do której chciałby pojechać na wycieczkę. Szuka informacji w Internecie, np. na stronie www.kula.gov.pl.

Zadaniem każdego ucznia jest opracowanie planu jednodniowej wycieczki.

Dla prowadzącego:

Na tablicy nauczyciel zamieszcza pytania pomocnicze (Załącznik 1).

3. Prezentacja

Zabawa w Biuro podróży. Dzieci wcielają się w role przewodników i chętni uczniowie prezentują swoją propozycję wycieczki, zachęcając do wyboru tej właśnie trasy. Korzystają z materiałów zgromadzonych w sieci, podkreślają walory proponowanego miejsca. W ten sposób powstaje katalog klasowych wycieczek po Polsce.

¹ Porównaj z podstawą programową kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego – edukacja społeczna (Dz.U.2017 poz.356).

4. Jutro pojedziemy daleko...

Po wysłuchaniu kilku propozycji uczestnicy podejmują decyzję, poprzez głosowanie, które miejsce mogliby wybrać na wspólny wyjazd w najbliższym czasie. Wspólnie układają hasło reklamowe tej wycieczki.

Przykładowo:

Razem nad mazurskie jeziora – teraz najlepsza na to pora!

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

www.kula.gov.pl – dostępne wiadomości, ciekawostki legendy związane z wieloma miejscowościami w Polsce [dostęp: 17.11.2017].

ZAŁĄCZNIK 1

Planowanie podróży

1. Jaki środek lokomocji?
2. Co zabrać ze sobą?
3. Kto towarzyszy nam w podróży?
4. Kto i co może pomóc w podróży?

Proponowane scenariusze spotkań z rodzicami

SCENARIUSZ ZAJĘĆ Z UCZNIAMI KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ I ICH RODZICAMI

rekomendowany do realizacji w ramach wspólnego spotkania

TEMAT: Lato, lato, lato czeka!

CEL OGÓLNY: Planowanie swoich działań (lub działań grupy) poprzez wskazywanie podstawowych czynności i zadań niezbędnych do realizacji celu; próbowanie samodzielnego podejmowania decyzji w sprawach związanych bezpośrednio z własną osobą.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczestnik:

- wskazuje szanse i zagrożenie związane z podejmowanymi decyzjami;
- wspomaga dziecko w określaniu konsekwencji podejmowanych decyzji;
- określa swoje działania w kwestii wspierania dziecka w kształtowaniu właściwych postaw.

METODY PRACY:

- quiz;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- dostęp do Internetu i komputerów;
- trasy podróży – Załącznik 1 (do pocięcia);
- atlasy i mapy Polski, mapki konturowe – Załącznik 2 (po 1 egz. dla każdej grupy);
- albumy o Polsce dostępne w bibliotece szkolnej;
- mapa sporządzona przez uczniów.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE:

1. Mapa naszych podróży

Wychowawca przedstawia rodzicom mapę Polski przygotowaną z uczniami w czasie lekcji. Mapa zawiera naklejone nazwy miejscowości, które uczniowie wskazali jako miejsca swoich wcześniejszych wypraw z rodzicami. Wychowawca prosi rodziców, by podeszli do mapy i uważnie odczytali miejscowości.

2. Quiz dla rodziców

Zadaniem rodziców jest zapisanie na małej karteczce miejscowości, którą prawdopodobnie zwiedziły ich dzieci. Wychowawca odczytuje po kolei nazwy miejscowości z mapy, a rodzice sygnalizują prawdopodobieństwo, że miejscowość wskazało ich dziecko. Za każdą prawidłową odpowiedź oklaski dla rodzica i dziecka.

3. Toto-Lotek

Pary uczeń–rodzic losują trasę wakacyjnej podróży (Załącznik 1). Zadaniem każdej pary jest opracować pięciodniowy program wakacyjnej podróży po Polsce. Wychowawca zwraca uwagę, że w czasie rodzinnego wyjazdu powinny znaleźć się następujące aktywności: zwiedzanie, letni odpoczynek, aktywna rekreacja, rozwijanie własnych zainteresowań.

Dla prowadzącego:

Do losowania przygotowujemy 5 tras. Każdą trasę wylosują trzy pary. Nie wiedząc o tym, przygotowują różne wersje tej samej trasy.

4. W jednośi siła

Po upływie 20 minut „te same trasy” jednoczą wysiłki, z trzech różnych propozycji przygotowują wspólną do prezentacji na forum klasy. Ostatecznie uzgodnioną trasę zaznaczają na mapie konturowej, a lider zespołu opowiada i zachęca do wyboru tej właśnie trasy. W ten sposób powstaje 5 wycieczek wakacyjnych po Polsce.

5. Jutro pojedziemy daleko...

Po wysłuchaniu 5 propozycji w parach uczeń–rodzic uczestnicy wybierają trasę, którą uznali za najciekawszą dla nich. Przedstawiają ją i uzasadniają swój wybór.

ZAŁĄCZNIK 1

1	Tarnów – Kozłówka – Gdańsk
2	Opole – Poznań – Kołobrzeg
3	Lednica – Warszawa – Mrągowo
4	Zakopane – Lublin – Mikołajki
5	Szczecin – Wrocław – Wisła

ZAŁĄCZNIK 2

SCENARIUSZ SPOTKANIA Z RODZICAMI UCZNIÓW KLAS I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

TEMAT: Bądź menagerem talentu dziecka.

CEL OGÓLNY: Stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zainteresowań.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczestnik:

- wskazuje zainteresowania, talenty dziecka;
- wyszukuje w znanych zasobach formy wspierania dziecka w rozwijaniu zainteresowań, talentów dziecka;
- korzysta z informacji nt. form wsparcia i rozwijania talentów dziecka.

METODY PRACY:

- burza mózgów;
- tworzenie mapy myśli.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- kartki A4 kolorowe;
- klej, kredki/ pisaki;
- tablica multimedialna;
- informator nt. oferty zajęć dodatkowych w szkole i w ośrodkach kulturalno-naukowych.

PRZEWIDYWANY CZAS: 60 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE:

1. Portfolio mojego dziecka

Nauczyciel rozdaje uczestnikom zebrania kolorowe kartki papieru (po 1-2 w dowolnych kolorach) i prosi o wklejenie zdjęcia dziecka na jednej z kartek. Następnie rodzice wokół zdjęcia zapisują to, co dziecko umie, robi najchętniej.

Dla prowadzącego:

Warto spotkanie z rodzicami przeprowadzić po „Gali Talentów” i wykorzystać zdjęcia dzieci z występów.

2. Zareklamuj własne dziecko

Chętni prezentują swoje dziecko.

Dla prowadzącego:

Warto określić czas prezentacji i ich liczbę.

3. Moje dziecko i ja na tropie kariery

Nauczyciel omawia przykładowe formy wsparcia dziecka w rozwijaniu talentów i zachęca do wypowiedzi rodziców/opiekunów dzieci na temat wskazanych form.

4. Stanąć na wysokości zadania

Nauczyciel wskazuje szkolne koła zainteresowań, podczas których dziecko w zabawie może rozwijać swoje zainteresowania, talenty. Wskazuje stronę internetową ORE, gdzie rodzic będzie mógł znaleźć informacje bieżące. Rodzice wymieniają się doświadczeniami i informacjami na temat zajęć dla dzieci, także poza szkołą. Nauczyciel lub przewodniczący klasowej Rady Rodziców zapisują informacje i wysyłają do wszystkich rodziców.

BIBLIOGRAFIA I NETOGRAFIA:

Bradshaw J., *Zrozumieć rodzinę. Rewolucyjna droga odnalezienia samego siebie*, Instytut Psychologii Zdrowia, Warszawa 1994.

<http://www.matkapolka.com.pl/wychowaniedziecka/jak-kszaltowac-inteligencje-emocjonalna-dziecka.html> [dostęp: 17.11.2017].

<https://www.ore.edu.pl/dla-rodzicow-2> [dostęp: 17.11.2017].

SCENARIUSZ SPOTKANIA Z RODZICAMI UCZNIÓW KLASY I-III SZKOŁY PODSTAWOWEJ

TEMAT: Zadanie – TAK, ale jak?

CEL OGÓLNY: Uzasadnianie potrzeby uczenia się i zdobywania nowych umiejętności.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczestnik:

- wymienia problemy związane z odrabianiem zadań domowych;
- opisuje sytuacje trudne związane z organizacją nauki domowej dziecka;
- wyjaśnia swoją rolę w procesie wspierania dziecka;
- formułuje rady dotyczące efektywnej współpracy z dzieckiem podczas odrabiania pracy domowej.

METODY PRACY:

- burza mózgów;
- dyskusja;
- praca grupowa;
- miniwykład.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- flipchart;
- pisaki w różnych kolorach;
- duże arkusze papieru.

PRZEWIDYWANY CZAS: 45 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE DYDAKTYCZNE:

1. Sąd nad zadaniami domowymi

Wychowawca prosi rodziców o dobranie się dowolnie w cztery grupy. Podaje 2 tezy dotyczące zadań domowych i prosi o wypisanie argumentów:

- Zadania domowe są bardzo potrzebne i ważne.*
- Zadania domowe są niepotrzebne.*

Dla prowadzącego:

Rodzice mogą pracować tylko w dwóch grupach, ale pracując w czterech mniejszych, mają większy komfort pracy. Wychowawca w zależności od frekwencji decyduje o liczbie grup.

Rodzice wypisują argumenty na dużych arkuszach. Wychowawca prosi o prezentację obu stanowisk w sprawie zadań domowych. Rodzice w dyskusji poruszają różne aspekty za i przeciw. Nauczyciel słuchając dyskusji, skupia się na problemie – *Co jest najtrudniejsze w odrabianiu zadań* i zapisuje na tablicy problemy opisane w wypowiedziach rodziców.

2. Co utrudnia odrabianie zadań?

Wychowawca podkreśla problemy podane przez rodziców w wyniku dyskusji i obserwacji dzieci w domu. Zachęca do analizy i prosi o wzajemne wskazówki, jak poradzić sobie z konkretnymi trudnościami. Zapis na tablicy może wyglądać np. tak:

- *Dziecko pisze zadanie podczas oglądania telewizji – zorganizuj stałe miejsce i czas oraz ciszę przy zadaniu;*
- *Często godzinami odrabia zadanie – konsekwentnie dbaj o czas na zadanie /np. po 30 min – krótka przerwa;*
- *Nie rozumie zadania – staraj się, aby próbowało samodzielnie je zrozumieć. Gdy trzeba, pomagaj, naprowadzaj, podawaj przykłady, ale nie wyręczaj.*

Dla prowadzącego:

Jeżeli rodzice nie wyczerpią katalogu problemów, wychowawca zwraca na nie uwagę. Dobrze, by wychowawca czuwał nad dyskusją i pewne problemy oraz sposoby rozwiązania /szczególnie występujące w tej klasie/ werbalizował i parafrazował, aby rodzicom uświadomić, jak wiele od nich zależy, i aby otrzymali konkretne wskazówki do wykorzystania.

3. Błędy dorosłych – jak się ustrzec

Wychowawca nakreśla nieprawidłowe postawy rodziców, wskazując konsekwencje takich działań. Prowokuje rodziców do dyskusji. Wspólnie z wychowawcą zapisują oni na dużym arkuszu, jakie cechy charakteru dziecka wzmacniane są przez niepożądane działania rodziców. Zapisują m.in.: *niesamodzielność, brak obowiązkowości i odpowiedzialności dziecka, szybkie zniechęcenie, brak umiejętności pokonywania problemów, utwierdzanie dziecka w bezradności, tolerowanie drogi „na skróty”, przyzwolenie na oszukiwanie itd.*

Dla prowadzącego:

To trudna część spotkania, ale konieczna. Rodzice muszą być świadomi konsekwencji swojego działania w kontekście dalszej nauki i kariery szkolnej ucznia. W klasach I-III nie widzą często negatywnego znaczenia źle pojętego wyręczenia dziecka. W tym punkcie rodzice mogą być mało aktywni, wówczas większą rolę przejmie wychowawca. Warto potraktować omawiane sytuacje jako zdarzające się w praktyce szkolnej ogólnie, niż odwoływać się do przykładów w swojej klasie.

4. Jeżeli nie zadanie, to co?

Wychowawca w krótkiej pogadance zwraca uwagę na różne sposoby wspierania procesu uczenia się dzieci w domu: wspólne czytanie bajek, książeczek, rysowanie, konkursy, planowanie wycieczek, memory itp.

Wychowawca podpowiada, jak ograniczyć czas pracy z komputerem i oglądanie telewizji.

Wychowawca zwraca uwagę na prawidłową organizację stanowiska do nauki, porządek, stały harmonogram zadań domowych. Wskazuje zalety wspólnego, rodzinnego spędzania czasu po szkole.

5. Dobre rady zawsze w cenie – refleksja na wyjście

Każdy rodzic próbuje sformułować jedną „dobrą radę” dotyczącą pracy z dzieckiem w domu z wykorzystaniem przynajmniej jednego z podanych niżej słów:

PORZĄDEK – HARMONOGRAM – ZAINTERESOWANIE – POMOC – WSPÓŁPRACA

Przykładowo:

Opracujcie harmonogram codziennych działań – porządek pozwala lepiej wykorzystać czas!

Na zakończenie spotkania chętni dzielą się pomysłami.

Wychowawca zadaje pytanie: *O czym dowiedzieliście się Państwo na dzisiejszym spotkaniu, co może ułatwić odrabianie prac domowych przez dzieci?*

Proponowane scenariusze spotkań rady pedagogicznej

SCENARIUSZ SPOTKANIA ZESPOŁU NAUCZYCIELI I ETAPU EDUKACYJNEGO

TEMAT: Orientacja zawodowa dla mniej i bardziej zorientowanych.

CEL OGÓLNY: Uświadomienie sobie przez nauczycieli roli orientacji zawodowej i możliwości jej wdrażania w procesie nauczania i wychowania uczniów I etapu edukacyjnego.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczestnik:

- wyjaśnia znaczenie terminu „orientacja zawodowa”;
- omawia cele ogólne i szczegółowe orientacji zawodowej;
- wyjaśnia znaczenie orientacji zawodowej w procesie nauczania i wychowania uczniów I etapu edukacyjnego;
- podaje treści wspólne podstawy programowej i celów orientacji zawodowej;
- wyraża swoje zdanie na temat motto: *Nigdy nie jest za wcześnie na myślenie o swojej przyszłości* i dokonuje jego twórczej transformacji;
- planuje swoje działania w zakresie wdrażania orientacji zawodowej.

METODY PRACY:

- analogie twórcze;
- analiza dokumentów;
- praca grupowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- *Obszary oraz cele (ogólne i szczegółowe) orientacji zawodowej w I etapie edukacyjnym* – Załącznik 1 (po 1 egz. dla każdego uczestnika);
- *Działania ukierunkowane na realizację orientacji zawodowej* – Załącznik 2 (po 1 egz. na grupę);
- flipchart;
- markery.

PRZEWIDYWANY CZAS: 90 minut.

PROPONOWANE SYTUACJE:

1. Motto spotkania

Na tablicy interaktywnej (lub tradycyjnej) prowadzący zapisuje motto spotkania: *Nigdy nie jest za wcześnie na myślenie o swojej przyszłości*. Chętne osoby wyrażają swoje opinie na temat zapisanego zdania i podają alternatywne, autorskie brzmienia tej sentencji zachowujące jednak analogiczny sens. Przykładowo:

- *Każdy dzień jest dobry, żeby zapytać, co będzie jutro.*
- *Nie ma dużego Jana bez planów i marzeń małego Jasia.*

2. Z orientacją zawodową na TY

Prowadzący rozdaje uczestnikom Załącznik 1 zawierający obszary oraz cele (ogólne i szczegółowe) orientacji zawodowej w I etapie edukacyjnym.

Uczestnicy zapoznają się z tekstem i poszukują jak największej liczby odpowiedzi na pytanie: *Co daje orientacja zawodowa uczniowi I etapu edukacyjnego?* Odpowiedzi są omawiane na forum, a te, które zyskują akceptację większości – zapisywane na tablicy.

Uczestnicy w ramach podsumowania tej części zajęć układają hasła reklamowe orientacji zawodowej, a chętni prezentują je na forum.

Przykładowo:

- *Zorientuj się, kim jesteś, a kim chciałbyś być!*
- *Orientacja zawodowa – o Twojej przyszłości rozmowa!*
- *Orientacja zawodowa – przyszłość z certyfikatem bezpieczeństwa!*

3. Orientacja w podstawie programowej ukryta

Uczestnicy dzielą się na trzy zespoły, które poddają analizie zapisy aktualnej podstawy programowej dla I etapu edukacyjnego w kontekście sformułowanych celów orientacji zawodowej (poszukiwanie związków, korelacji). Każdy zespół pracuje, skupiając się na innych typach edukacji. Przykładowo:

Zespół I: edukacja polonistyczna i język obcy

Zespół II: edukacja matematyczna i przyrodnicza

Zespół III: zajęcia techniczne, muzyka, plastyka, zajęcia komputerowe

Zespół IV: etyka, wychowanie fizyczne, edukacja społeczna

Zidentyfikowane elementy wspólne (między treściami celów ogólnych i szczegółowych orientacji zawodowej a treścią podstawy programowej) są zapisywane na flipcharcie.

Prowadzący, koncentrując uwagę uczestników na sporządzonych notatkach – efektach przeprowadzonej analizy – prosi każdą grupę o wyciągnięcie z nich min. 5 wniosków. Pytania pomocnicze, które warto podsunąć uczestnikom:

- Co wynika z tych zapisów dla mnie jako nauczyciela klas I-III?
- Co wynika dla nas jako rady pedagogicznej?
- Co wynika dla mnie – nauczyciela biblioteki/nauczyciela świetlicy?

Wnioski są zapisywane na kartkach i omawiane na forum.

4. Od wniosków do strategii działania

Uczestnicy pracują w 3 grupach, wykorzystując wnioski z poprzedniego ćwiczenia. Proponują w tabeli (Załącznik 2) działania ukierunkowane na realizację orientacji zawodowej, przy czym każda grupa zajmuje się innym celem ogólnym. Poszczególne grupy omawiają na forum efekty swoich prac. Prowadzący proponuje kontrakt polegający na tym, aby każdy z uczestników wybrał sobie jakieś działanie z podanych i zobowiązał się do jego realizacji w ciągu najbliższego semestru. Uczestnicy wyrażają swoje zdanie i uzupełniają kolejno na kartce – protokole spotkania zdanie:

Będę/nie będę realizował elementów orientacji zawodowej w procesie nauczania i wychowywania uczniów, ponieważ...

Dla prowadzącego:

Kluczowe jest uzasadnienie wyrażonego zdania w ramach kontraktu (dotyczy to również odmowy realizacji orientacji zawodowej). Za 5 miesięcy warto ponownie zorganizować spotkanie i zweryfikować efekty kontraktu.

5. Oczami wyobraźni...

Prowadzący zarysowuje sytuację:

Wyobraźmy sobie Krzysia, który przychodzi do naszej szkoły i uczestniczy w zajęciach uwzględniających orientację zawodową. Mijają trzy lata i Krzys udaje się do czwartej klasy. Kim jest Krzys? Co zyskał/stracił dzięki tym zajęciom?

Uczestnicy kolejno formułują zdania (unikając powtórzeń)

Krzys...

Przykładowo:

Krzys wie, jakie są jego uzdolnienia i rozwija je.

Krzys dowiedział się, jakich zawodów na pewno nie będzie wykonywał.

Krzys zaczął dbać o porządek we własnym pokoju.

ZAŁĄCZNIK 1

Obszary oraz cele (ogólne i szczegółowe) orientacji zawodowej w I etapie edukacyjnym

Celem orientacji zawodowej na I etapie edukacyjnym jest:

- wstępne zapoznanie uczniów z różnorodnością zawodów na rynku pracy;
- rozwijanie pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji;
- stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zainteresowań oraz pasji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

W obszarze POZNAWANIE WŁASNYCH ZASOBÓW uczniów:

- opisuje swoje zainteresowania i określa, w jaki sposób może je rozwijać;
- prezentuje swoje zainteresowania na forum;
- podaje przykłady różnorodnych zainteresowań ludzi;
- podaje przykłady swoich mocnych stron w różnych obszarach;
- podejmuje działania w sytuacjach zadaniowych i opisuje, co z nich wyniknęło dla niego i dla innych.

W obszarze ŚWIAT ZAWODÓW I RYNEK PRACY uczniów:

- odgrywa różne role zawodowe w zabawie;
- podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach;
- opisuje, czym jest praca i omawia jej znaczenie w życiu człowieka (na wybranych przykładach);
- omawia znaczenie zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonuje;
- opisuje rolę zdolności i zainteresowań w wykonywaniu danego zawodu;
- posługuje się przyborami, narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny.

W obszarze RYNEK EDUKACYJNY I UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE uczniów:

- uzasadnia potrzebę uczenia się i zdobywania nowych umiejętności;
- wskazuje treści, których lubi się uczyć;
- wymienia różne źródła wiedzy i podejmuje próby korzystania z nich.

W obszarze PLANOWANIE WŁASNEGO ROZWOJU I PODEJMOWANIE DECYZJI EDUKACYJNO-ZAWODOWYCH uczniów:

- opowiada, kim chciałby zostać i co chciałby robić;
- planuje swoje działania (lub działania grupy), wskazując na podstawowe czynności/zadania niezbędne do realizacji celu;
- próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio z jego osobą.

ZAŁĄCZNIK 2

Działania ukierunkowane na realizację orientacji zawodowej

CEL: wstępne zapoznanie uczniów z różnorodnością zawodów na rynku pracy	
działania	realizator działań

CEL: rozwijanie pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji	
działania	realizator działań

CEL: stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zainteresowań oraz pasji	
działania	realizator działań